

DE NEDER
LANDSE
OPERA

De NEDER
LANDSE
OPERA

De Nederlandse Opera

Jaarverslag / **Annual report** 2008

5	Voorwoord
6	Foreword
9	Jaarverslag
10	Annual report
19	Producties/ Productions 2008
20	Castor et Pollux
26	Die Entführung aus dem Serail
32	Giulio Cesare
36	Kát'a Kabanová
40	Concerten/Concerts Rolando Villazón
44	Un ballo in maschera
48	Tristan und Isolde
52	Saint François d'Assise
62	La Commedia
68	Die Frau ohne Schatten
74	Boris Godoenov/Boris Godunov
78	Marco Polo
84	Die Fledermaus
88	Marco Polo in Amsterdam
102	Productions and attendance
103	Producties en bezoekers
104	Financial report and accounts
105	Financieel verslag
110	Tableau de la troupe

**Connais la joie des bienheureux par suavité de couleur
et de mélodie.**

**Leer de vreugde van de gelukzaligen kennen door de
zoetheid van klank en kleur.**

De Engel in **Saint François d'Assise** van Olivier Messiaen

**Connais la joie des bienheureux par suavité de couleur
et de mélodie.**

**Know the joy of the blessed by the gentleness of colour
and melody.**

The Angel in **Saint François d'Assise** by Olivier Messiaen

Stabiliteit en vernieuwing, consolidatie en expansie, dat zijn de kernbegrippen van de activiteiten van De Nederlandse Opera in het verslagjaar. De hoge artistieke kwaliteit van producties bleef gewaarborgd en er werd geïnvesteerd in een grotere zichtbaarheid op internationaal niveau. In 2008 was er tevens veel aandacht voor vernieuwende initiatieven, voor het onderhouden van de bestaande samenwerkingsverbanden en voor het aangaan van nieuwe, zowel binnen Nederland als erbuiten.

De belangrijkste partners zijn uiteraard de organisaties die meewerken aan de operaproducties. Naast de Nederlandse orkesten, zoals het Nederlands Philharmonisch Orkest/Nederlands Kamerorkest, het Residentie Orkest, en het Rotterdams Philharmonisch Orkest, waren dat in het verslagjaar ook ASKO|Schönberg, Les Talens Lyriques, het Freiburger Barockorchester, het koor Cappella Amsterdam, het vocaal ensemble Synergy Vocals en het kinderkoor De Kickers van Muziekschool Waterland. De kwaliteit en mogelijkheden van Het Muziektheater, ons Koor en van de Nederlandse orkesten waarmee De Nederlandse Opera samenwerkt, zijn een belangrijke basis voor hoge artistieke ambities.

In 2008 presenteerde DNO 102 voorstellingen in Amsterdam. Daarnaast heeft DNO in samenwerking met het Residentie Orkest in september voor het eerst een concert tijdens de BBC Proms verzorgd.

Met het cultuurevenement **Marco Polo in Amsterdam** zijn het afgelopen jaar veel nieuwe contacten in de stad opgebouwd: met middelbare scholen, amateurkoren en diverse bedrijven, zoals bijvoorbeeld het GVB en de NV Zeedijk. Met hulp van de bijdragen van fondsen en de enthousiaste medewerking van zoveel verschillende partners is het project een groot succes geworden.

Dankzij de structurele samenwerking met de NPS bereikt DNO jaarlijks via radio en televisie een veelvoud van het publiek in de zaal. De samenwerking is het afgelopen jaar geïntensiveerd met als doel jaarlijks vier operaproducties voor televisie op te nemen en uit te zenden. De tv-registraties van **Castor et Pollux**, **Die Entführung aus dem Serail**, **Saint François d'Assise** en **Marco Polo** werden in het kader van de operamaand december gevolgd door meer dan een kwart miljoen kijkers. Meer en ander publiek bedienen dan in de theaterzaal mogelijk is, is ongetwijfeld

Foreword

Stability and innovation, consolidation and expansion: these are the watchwords of De Nederlandse Opera's activities in the year of return 2008. We upheld the high artistic quality of the productions and invested in broader visibility on an international level. Additionally, in 2008 there was ample attention for innovative initiatives, for maintaining existing partnerships and for establishing new ones, both in the Netherlands and abroad.

The key partners are, of course, those organizations that participate directly in opera productions. In addition to Dutch orchestras, such as the Netherlands Philharmonic Orchestra/ Netherlands Chamber Orchestra, The Hague Philharmonic and the Rotterdam Philharmonic Orchestra, guest orchestras and ensembles in 2008 included ASKO|Schoenberg, Les Talens Lyriques, the Freiburger Barokorchester, the choir Cappella Amsterdam, vocal ensemble Synergy Vocals and the children's choir De Kickers from Muziekschool Waterland. The quality and versatility of Het Muziektheater, our Koor and the Dutch orchestras who work with De Nederlandse Opera form the basis for our bold artistic ambitions.

In 2008 DNO presented 102 performances in Amsterdam. Additionally, DNO, together with The Hague Philharmonic, was featured for the first time at a BBC Proms concert in September.

With the cultural event **Marco Polo in Amsterdam** DNO established many new contacts in the city: high schools, amateur choirs and numerous businesses, including the GVB (municipal public transport authority) and the NV Zeedijk. Outside contributions and the enthusiastic participation of this wide array of partners made the project a rousing success.

A structural co-operative agreement with the NPS public broadcasting company allows DNO to reach a vastly extended audience via radio and television each year. Last year this teamwork was intensified, with the goal of broadcasting four opera productions per year on television. The TV recordings of **Castor et Pollux**, **Die Entführung aus dem Serail**, **Saint François d'Assise** and **Marco Polo**, broadcast in 'opera month' December 2008, were seen by more than a quarter of a million viewers. Serving a larger and wider audience than is possible in the theatre itself represents one of the major challenges of the future. For this reason

een van de belangrijke uitdagingen voor de toekomst. Daarom investeert De Nederlandse Opera doelbewust in het mediabeleid en bouwt zij de samenwerking met diverse partners verder uit. Dvd's van de producties worden al jaren uitgegeven door Opus Arte en in het verslagjaar zijn de eerste stappen gezet om opera in de bioscoop te vertonen. De NPS, CinemaNet Nederland en Cinema Delicatessen werkten mee aan een pilot waaraan twintig bioscoopexploitanten in Nederland hebben deelgenomen.

De samenstelling van de Raad van Toezicht is in 2008 veranderd. In verband met het beëindigen van zijn tweede zittings-termijn is Joop Janssen na de jaarvergadering in april 2008 afgetreden. De heer Janssen was tien jaar lang betrokken bij DNO en in het bijzonder belast met de financiën. Zijn overlijden in januari 2009 heeft ons diep getroffen. Zijn motiverende en inspirerende inbreng was van onschatbare waarde voor het functioneren van de Raad en voor de prettige samenwerking met de directie.

De Nederlandse Opera was een van de vier gezelschappen uit de basisinfrastructuur waar in 2008 een visitatie is uitgevoerd. Een uitstekende beoordeling door de commissie en ambitieuze beleidsvoornemens voor de komende jaren bevestigen de status van De Nederlandse Opera als een van de voornaamste opera-huizen in Europa. In dit verslag wordt teruggekeken op een bijzonder productief en inspirerend jaar.

Pierre Audi
Truze M. Lodder

De Nederlandse Opera is specifically investing in media policy and continues to expand co-operation with various partners. DVDs of the productions have been issued by the Opus Arte label for many years, and in 2008 efforts were made to initiate the screening of opera in cinemas. The NPS, CinemaNet Nederland and Cinema Delicatessen worked on a pilot project, in which twenty Dutch cinema operators participated.

The make-up of the Supervisory Board underwent certain changes in 2008. At the conclusion of his second term, Mr. Joop Janssen resigned from the Board following the annual meeting in April 2008. Janssen was actively involved with DNO, particularly regarding financial affairs, for ten years. We were deeply saddened by his death in January 2009. His motivating and inspiring input was of immeasurable value to the operations of the Board, as well as to the good relations with DNO management.

De Nederlandse Opera was one of four companies to be scrutinized by an international evaluation committee in 2008. An excellent report by the committee and ambitious policy resolutions for the coming years confirm the status of De Nederlandse Opera as one of Europe's major opera houses. This report looks back on an exceptionally productive and inspiring year.

Pierre Audi
Truze M. Lodder

Artistiek beleid

De Nederlandse Opera heeft in het verslagjaar twaalf producties gepresenteerd en drie bijzondere projecten gerealiseerd, zijnde concerten in Het Muziektheater, een concert in Londen en een community art project: **Marco Polo in Amsterdam**.

Maar liefst zeven van de reguliere producties waren nieuw, wat een bijzondere prestatie is voor de hele organisatie. In de programmering zijn consequent de reeds bekende artistieke lijnen tot uitdrukking gekomen: barok, ijzeren repertoire en vernieuwing.

Het jaar begon met twee barokopera's: **Castor et Pollux** en de herneming van **Giulio Cesare** in samenwerking met de Brusselse Muntchouwborg. Van de grote namen die ieder seizoen terugkeren – Mozart, Verdi en Wagner – kon Mozarts **Die Entführung aus dem Serail** rekenen op een moderne regiebenadering van Johan Simons, kwam Verdi's **Un ballo in maschera** naar Amsterdam in het bestaande concept van Claus Guth en werd **Tristan und Isolde** hernomen. De liefhebbers van nieuwe muziek en minder gangbare opera's konden hun hart ophalen aan drie nieuwe ensceneringen: **Saint François d'Assise** van Messiaen ter gelegenheid van het Messiaen-jaar, **Marco Polo**, de eerste opera van Tan Dun, en **La Commedia**, de wereldpremière van Louis Andriessens filmopera. De hoogtepunten van het jaar waren ongetwijfeld de afsluiting van het seizoen 2007 2008 met de monumentale **Saint François d'Assise** en de opening van het seizoen 2008 2009 met de sterke productie van **Die Frau ohne Schatten**.

Zoals gebruikelijk heeft De Nederlandse Opera ook in 2008 veel internationale artiesten in Amsterdam geïntroduceerd, waaronder ook gerenommeerde dirigenten als René Jacobs en Marc Albrecht, die de komende jaren terug zullen keren. Albrecht is inmiddels benoemd tot chef-dirigent van De Nederlandse Opera en van het Nederlands Philharmonisch Orkest/Nederlands Kamerorkest, vanaf seizoen 2011 2012. De kwaliteit van de producties wordt eveneens gewaarborgd door de goede prestaties van het eigen koor en de Nederlandse orkesten die begeleiding bij DNO als vaste opdracht hebben.

Naast de operaproducties vonden vorig jaar in Het Muziektheater ook twee concerten plaats van Rolando Villazón, een uniek aanbod voor de operaliefhebbers die de stertenor in **Un ballo in maschera** moesten missen. Daarnaast werd in 2008 een grootschalig community art project georganiseerd dat uitmondde in presentaties

Annual report

Artistic Policy

De Nederlandse Opera presented in the calendar year 2008 twelve productions and realized three special projects: two concerts in Het Muziektheater, a concert in London and the community art project **Marco Polo in Amsterdam**.

Seven of the regular productions were new, a remarkable achievement for the entire organization. The programming consistently reflects DNO's established artistic policy lines: Baroque, standard repertoire and innovation.

The year began with two Baroque operas: **Castor et Pollux** and the revival of **Giulio Cesare**, a production realized in cooperation with La Monnaie in Brussels. The three big names in opera that return each season – Mozart, Verdi and Wagner – were represented by Johan Simons's modern staging of Mozart's **Die Entführung aus dem Serail**, Verdi's **Un ballo in maschera** in an existing concept by Claus Guth, and a revival of **Tristan und Isolde**. Lovers of new music and lesser known operas were treated to three new productions: **Saint François d'Assise** by Olivier Messiaen as part of the Messiaen Year celebrations, **Marco Polo**, Tan Dun's first opera, and the world premiere of Louis Andriessen's film opera **La Commedia**. The highlights of 2008 were without doubt the closing of the 2007 2008 season with the monumental **Saint François d'Assise** and the opening of the 2008 2009 season with an outstanding production of **Die Frau ohne Schatten**.

As always, De Nederlandse Opera introduced many international artists to Amsterdam in 2008, including the renowned conductors René Jacobs and Marc Albrecht, both of whom will return in the coming years. As from the season 2011 2012, Marc Albrecht will be chief conductor of De Nederlandse Opera and the Netherlands Philharmonic Orchestra/Netherlands Chamber Orchestra. The quality of the productions is also guaranteed by the admirable Koor van De Nederlandse Opera and by the Dutch orchestras that regularly accompany DNO productions.

In addition to the staged opera productions, Het Muziektheater was the venue for two concerts by Rolando Villazón, a unique offer for those opera-lovers who had to miss hearing the star tenor in **Un ballo in maschera**. Additionally, 2008 saw the organization of a large-scale community art project that resulted in presentations and encounters throughout Amsterdam. Some 2,200 participants

Saint François d'Assise

en ontmoetingen in heel Amsterdam. Ruim 2.200 deelnemers van alle leeftijden en culturen hebben hieraan meegewerkt en het evenement trok in totaal meer dan 15.000 bezoekers. Dit project werd tevens gepresenteerd aan de collega's uit andere Europese landen tijdens een conferentie van Opera Europa in Oslo en werd in het kader van de conferentie van RESEO (het Europese netwerk van opera- en danseducatie) in november gadeslagen door ruim zestig specialisten uit Europa. Hoewel optredens buiten Nederland niet tot onze kernactiviteit behoren verzorgde De Nederlandse Opera in 2008 samen met het Residentie Orkest ook een spraakmakend concert in Londen: de concertante uitvoering van **Saint François d'Assise** op de BBC Proms is met veel enthousiasme ontvangen en werd mede ondersteund door de Nederlandse Ambassade in Groot-Brittannië.

De Nederlandse Opera is in 2008 na een grondige zelfevaluatie voor het eerst gevisiteerd. De dialoog met de internationaal samengestelde visitatiecommissie werd als bijzonder vruchtbaar en inspirerend ervaren. Naast de reguliere contacten met andere operahuizen geeft een dergelijk evaluatie-instrument de instelling de kans uitgebreid feedback te verkrijgen over het gekozen en gevoerde beleid.

Un ballo in maschera

of all ages and cultures contributed to the event, which attracted a total of more than 15,000 visitors. The project was also presented to colleagues from other European countries during a conference of Opera Europa in Oslo, and was observed by some sixty European specialists under the auspices of the RESEO conference (the European network of opera and dance education) in November. Although our core activities do not include performances abroad, De Nederlandse Opera presented, together with The Hague Philharmonic, an enthusiastically received concert performance of **Saint François d'Assise** at the BBC Proms. The London concert was supported in part by the Dutch Embassy in Great Britain.

In 2008, following a thorough internal evaluation, De Nederlandse Opera welcomed an international evaluating committee for the first time. The dialogue was extremely fruitful and inspiring. Alongside regular contact with other opera houses, this kind of evaluation instrument provides detailed feedback concerning the choice and execution of policies.

Internationale uitstraling

Voor De Nederlandse Opera is het belangrijk om in een internationaal netwerk van operahuizen te opereren. Daarom is DNO al sinds vele jaren een actief lid van de koepelorganisatie Opera Europa. Afgezien van de internationale coproducties vinden ook steeds meer DNO-producties de weg naar andere theaters. Met **Saint François d'Assise** maakte DNO in september 2008 een zeer enthousiast ontvangen debuut tijdens de BBC Proms. De uitvoering in de Royal Albert Hall behoorde tot de hoogtepunten van de Proms-programmering en werd uitgezonden door BBC Radio 3 en BBC World Radio.

In 2008 werden relatief veel DNO-producties gehuurd door buitenlandse gezelschappen. Zo was **Die Soldaten** te zien in Japan, werd **Dialogues des Carmélites** uitgevoerd in Wenen, Antwerpen en Gent (Vlaamse Opera) en in Oviedo. Ook was **Tamerlano** in regie van Pierre Audi te zien in München, en werd de zeer succesvolle productie van **Lady Macbeth van Mtsensk** uitgevoerd bij de Opéra National de Paris, opnieuw met Eva-Maria Westbroek in de hoofdrol.

Producties van DNO worden geregeld op de radio uitgezonden via de European Broadcast Union. Naast het internationale bereik via het digitale themakanaal Cultura worden registraties af en toe ook op internationale televisiezenders getoond. Bovendien zijn de trailers die DNO maakt van elke productie in Het Muziektheater via de websites van DNO en YouTube in landen over de hele wereld te bekijken.

In 2008 werden vier producties door de NPS opgenomen voor uitzending op televisie. Inmiddels zijn de registraties van **Castor et Pollux**, **Die Entführung aus dem Serail**, **Saint François d'Assise** en **Marco Polo** op dvd uitgebracht bij het label Opus Arte. In 2008 vond bovendien de release plaats van een dvd-box met de **Mozart | Da Ponte-trilogie** uit het seizoen 2006 2007. **Saint François d'Assise** en **Marco Polo** verdienen een bijzondere vermelding, omdat deze opera's niet eerder op dvd zijn uitgebracht.

International image

It is important for De Nederlandse Opera to operate within a network of international opera houses. DNO is therefore a long-standing and active member of Opera Europa, the European umbrella organization of opera houses. In addition to international co-productions, more and more DNO productions find their way to other theatres. With **Saint François d'Assise** DNO made a very successful debut at the BBC Proms. The performance in London's Royal Albert Hall was one of the programming highlights of the Proms concerts and was broadcast by BBC Radio 3 and BBC World Radio.

In 2008, companies from outside the Netherlands hired a relatively substantial number of DNO productions. **Die Soldaten** was staged in Japan, **Dialogues des Carmélites** was performed in Vienna, Antwerp and Gent (Vlaamse Opera) and in Oviedo. Pierre Audi's **Tamerlano** was given in Munich and the extremely successful production of **Lady Macbeth of Mtsensk** was presented by the Opéra National de Paris, once again with Eva-Maria Westbroek in the title role.

DNO productions are broadcast regularly on radio via the European Broadcast Union. In addition to broadcasts via the digital theme channel Cultura, recordings are occasionally broadcast by international television companies. Moreover, the trailers that DNO makes for each of its productions in Het Muziektheater can be accessed world-wide via the DNO website and on YouTube.

Four productions in 2008 were recorded by the Dutch broadcasting company NPS for television. At present, these recordings of **Castor et Pollux**, **Die Entführung aus dem Serail**, **Saint François d'Assise** and **Marco Polo** have been issued on DVD by the Opus Arte label. The DVD box of the **Mozart|Da Ponte trilogy** from the 2006/2007 season was also released in 2008. **Saint François d'Assise** and **Marco Polo** deserve special mention, as these operas have never before been issued on DVD.

Castor et Pollux

Gewonnen prijzen:

- **Doctor Atomic**
Preis der deutschen Schallplattenkritik, Bestenliste (april 2008)
Gramophone DVD of the Month (december 2008)
★★★★★ BBC Music Magazine (oktober 2008)
MIDEM Classical Award – Opera/Ballet (januari 2009)

- **Lady Macbeth van Mtsensk**
MIDEM Classical DVD Award (januari 2008)

- **Castor et Pollux**
Gramophone DVD of the Month (februari 2009)
★★★★★ Classic FM (januari 2009)

Marc Chahin, hoofd Communicatie:

Ik ben trots op het feit dat onze dvd-producties steeds weer prijzen winnen. Met **Doctor Atomic** hebben we de gerenommeerde MIDEM award gewonnen, die ons nu twee keer achter elkaar toegekend werd (het afgelopen jaar voor **Lady Macbeth van Mtsensk**). Ook werden we voor **Doctor Atomic** op de 'Bestenliste' van de Preis der deutschen Schallplattenkritik opgenomen en ontvingen we een nominatie voor de Rose d'or.

Prizes and awards:

- **Doctor Atomic**
Preis der deutschen Schallplattenkritik, Bestenliste (April 2008)
Gramophone DVD of the Month (December 2008)
★★★★★ BBC Music Magazine (October 2008)
MIDEM Classical Award – Opera/Ballet (January 2009)
- **Lady Macbeth of Mtsensk**
MIDEM Classical DVD Award (January 2008)
- **Castor et Pollux**
Gramophone DVD of the Month (February 2009)
★★★★★ Classic FM (January 2009)

Marc Chahin, head of Communications:

I am proud of the fact that our DVD productions continue to win prizes. With **Doctor Atomic** we won the coveted MIDEM award, now for the second year in a row (the previous year it went to **Lady Macbeth of Mtsensk**). **Doctor Atomic** also made it to the 'Bestenliste' of the Preis der deutschen Schallplattenkritik, and we received a nomination for the Rose d'Or.

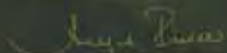
ROSE D'OR
THE FESTIVAL FOR ENVIRONMENTAL TELEVISION PROGRAMMING
CERTIFICATE

DOCTOR ATOMIC

HAS BEEN NOMINATED FOR THE ROSE D'OR AWARD 2008
IN THE CATEGORY "PERFORMING ARTS"

Urban Fryg
Festival Director, Rose d'Or

Angie Furner
Competition Manager, Rose d'Or

Producties/**Productions** 2008

Castor et Pollux

Die Entführung aus dem Serail

Giulio Cesare

Kát'a Kabanová

Concerten/**Concerts** Rolando Villazón

Un ballo in maschera

Tristan und Isolde

Saint François d'Assise

La Commedia

Die Frau ohne Schatten

Boris Godoenov/**Boris Godunov**

Marco Polo

Die Fledermaus

Following works by the Baroque masters Monteverdi and Handel, De Nederlandse Opera presented in January 2008 Rameau's **Castor et Pollux**, the first French Baroque opera to be staged in Het Muziektheater. Rameau was the most influential pre-Revolution French music dramatist alongside Lully and Gluck. His work offers an interpretation of the age-old theme of love triumphing over death. The essence lies not only in the love between man and woman, but also in brotherly love, which leads to forgiveness and everlasting union in the heavens. The orchestra Les Talens Lyriques, playing on authentic instruments, was led by its chief conductor, Christophe Rousset, a specialist in the French Baroque who has made numerous discoveries in his field. Director Pierre Audi continued his own journey of discovery through Rameau's oeuvre, having directed **Zoroastre** (likewise with Rousset) in Drottningholm and during the 2007 Holland Festival. The set was designed by Patrick Kinmonth, who opted for a modern approach while at the same time being inspired by Baroque theatre technique. Two young singers took the title roles: the Icelandic tenor Finnur Bjarnason and the Dutch baritone Henk Neven. Their female counterparts were Anna Maria Panzarella (Télaïre) and Véronique Gens (Phébé). The DVD of this production received rave reviews and in February 2009 was chosen 'DVD of the Month' by Gramophone magazine.

Castor et Pollux

9 voorstellingen / performances in Het Muziektheater

muzikale leiding
musical direction
Christophe Rousset
regie / stage direction
Pierre Audi
decor / sets
kostuums / costumes
Patrick Kinmonth
licht / lighting
Jean Kalman
choreografie
choreography
Amir Hosseinpour

Télaire
Anna Maria Panzarella
Phébé
Véronique Gens
Cléone / Suivante d'Hébé /
Ombre heureuse
Judith van Wanroij
Castor
Finnur Bjarnason
Pollux
Henk Neven
Jupiter
Nicolas Testé
Le Grand Prêtre
Thomas Oliemans
Spartiate 1 / Mercure
Anders J. Dahlin

orkest / orchestra
Les Talens Lyriques
koor / chorus
Koor van
De Nederlandse Opera
instudering / preparation
Martin Wright

Na werken van de barokke meesters Monteverdi en Händel presenteerde De Nederlandse Opera in januari 2008 met Rameau **Castor et Pollux** voor het eerst een Franse barokopera in Het Muziektheater. Rameau geldt naast Lully en Gluck als de meest invloedrijke Franse muziekdramaticus van vóór de Revolutie. Zijn stuk biedt een interpretatie van het aloude thema van de overwinning van de dood door de liefde. Niet alleen de liefde tussen man en vrouw is hier echter van belang: in deze opera leidt broederliefde tot vergeving en een eeuwig samenzijn aan de sterrenhemel. Het op historische instrumenten spelende orkest Les Talens Lyriques stond onder leiding van zijn chef, Christophe Rousset. Hij is een specialist in de Franse barok en deed op dat gebied al vele ontdekkingen. Regisseur Pierre Audi zette met deze productie zijn ontdekkingsreis door het oeuvre van Rameau voort, na **Zoroastre** (ook met Rousset) in Drottningholm en tijdens het Holland Festival 2007. Het decorontwerp was van Patrick Kinmonth, die koos voor een moderne aanpak, maar zich daarbij liet inspireren door de barokke theatertechniek. In de titelrollen stonden twee jonge zangers: de IJslandse tenor Finnur Bjarnason en de Nederlandse bariton Henk Neven. Hun vrouwelijke tegenhangers waren Anna Maria Panzarella (Télaire) en Véronique Gens (Phébé). De dvd van deze productie oogstte lovende recensies en werd in februari 2009 door het blad Gramophone tot dvd van de maand verkozen.

Koordinator **Martin Wright:**

Het komt zelden voor dat een operakoor barokmuziek zo stijlgetrouw en elegant kan uitvoeren als onze zangers dat deden in Rameaus **Castor et Pollux**. Ze doorstonden de toets met vlag en wimpel en werden uitbundig geprezen door iedereen die de uitvoeringen heeft gehoord.

Frans Huneker, directeur Technische Organisatie Muziektheater (TOM):

Deze prachtige Rameau werd gepresenteerd in een spannend, surrealistisch decor van Patrick Kinmonth. Voor een perfecte uitvoering was het noodzakelijk dat het toneelbeeld met de kantelende veelhoek goed sluitend was.

Esthetisch hoogtepunt in het oeuvre van Pierre Audi

De broederliefde, prachtig verbeeld door een stevig zingende Henk Neven (Pollux) en de lichte tenor Finnur Bjarnason (Castor) zegeviert uiteindelijk. De voor Pierre Audi zo typerende mythische en tijdloze encensering speelt zich af in wonderschone, met goddelijk gouden licht gevulde etherische ruimten die in elkaar overlopen. Ze symboliseren de complexe harmonie der sferen, maar zijn ook streng gescheiden. Veel in deze voorstelling met perfectionistisch gepositioneerde personages is klassiek, classicistisch en afstandelijk. Maar de expressieve en beeldende muziek van Rameau is vol emotie en contrasten, voortreffelijk uitgevoerd door het 'authentieke' orkest Les Talens Lyriques van Christophe Rousset.

– Kasper Jansen, *NRC Handelsblad* (19 januari 2008)

Pierre Audi, ein Meister in der assoziativen Bebilderung von Musik, hat hier wieder einen sehr überzeugenden Weg der szenischen Darstellung gefunden. Er setzt auf eine moderne und abstrakte, kühle und sparsame, dabei aber optisch überaus wirkungsvolle Sprache. Explosive Spannung bringen dagegen die Tänzerinnen und Tänzer zum Ausdruck, die jene wilden, gezackten Bewegungen ausführen, wie sie für den Choreografen Amir Hosseinpour kennzeichnend sind. Als Pollux setzt Henk Neven einen schlanken, geschmeidigen Bariton ein, während Finnur Bjarnason als Castor vergessen lässt, dass der französische Haute-Contre ein extrem hoher, mithin artifizieller Tenor ist. Als Entdeckung des Abends darf jedoch Anna Maria Panzarella in der Rolle der von beiden Brüdern gleichermassen begehrten Têlaïre gelten. Wenn es für diese Kunst eine Zukunft gibt, dann eben in diesem umfassenden, ganzheitlichen Zugang.

– Peter Hagmann, *Neue Zürcher Zeitung* (21 januari 2008)

Chorus conductor **Martin Wright**:

It is rare that an opera chorus can perform Baroque music as stylishly and elegantly as our singers did in Rameau's **Castor et Pollux**. They rose to this challenge, and received great praise from all who heard these performances.

Frans Huneker, director Technical Organisation Muziektheater (TOM):

This beautiful Rameau was presented in an exciting, surrealistic set by Patrick Kinmonth. The swivelling pentagon that dominated the back wall of the stage had to open and close neatly for a perfect performance.

The Amsterdam audience voiced rapturous approval for the premiere of **Castor et Pollux**. That in itself was no mean feat: to turn almost three hours of obscure French baroque opera into a popular hit is the kind of stunt at which the Netherlands Opera excels.

– Shirley Aphthorp, *bloomberg.com* (22 januari 2008)

Véronique Gens spielt und singt an der Niederländischen Oper in Amsterdam die Phöbe in der Barockoper **Castor et Pollux** von Jean-Philippe Rameau. Staub gewordene Noten wurden so zu bebenden, zagenden und freudvoll exaltierten Frauenfiguren, im antiquierten, doch faszinierenden Klanggewand einer längst Geschichte geglaubten Epoche. Wie von einem edlen Couturier eingekleidet werden diese Rollen von eher der Sprachmelodie folgenden Rhythmen umflossen; hier ist alles dem Wort verpflichtet. Die scheinbar sinnlosen Verzierungen der zeitgenössischen italienischen Oper gibt es in diesen prosaischen, dabei innerlich glühenden Arien Rameaus fast nie. Véronique Gens freilich verleiht ihnen unmittelbare Lebendigkeit mit ihrer opak schimmernden, fahl sich eindunkelnden, aber auch glanzvoll strahlenden Stimme. Die Intrigantin Phöbe wird so zu einer aufregend modernen Frau.

– Manuel Brug, *Die Welt* (26 januari 2008)

The commission for a new *Singspiel* freed Mozart from the rigid constraints of traditional opera and established plot patterns. The characters in **Die Entführung** are flesh-and-blood humans who act as free individuals. We can identify with them as easily as Mozart's contemporaries did. Bassa Selim's compassion, which the abducted women and their lovers had not dared hope for, is a general appeal for more humanity. Moreover, this kindness comes from someone from a culture considered uncivilized. Constantinós Carydis made his extremely successful DNO debut conducting the Netherlands Chamber Orchestra. Johan Simons, one of Europe's most sought-after stage directors, also made his first guest appearance at DNO. He took a contemporary approach in which the Western image of the Orient played an important role. Soprano Laura Aikin (Konstanze), bass Kurt Rydl (Osmin) and actor Steven Van Watermeulen (in the speaking role of Bassa Selim) all gave excellent performances. The production has been released on DVD.

Head of Artistic Affairs **Hein Mulders:**

The conductor Constantinós Carydis made his first DNO guest appearance. He made the Netherlands Chamber Orchestra sound as though they were playing authentic instruments. This young, eccentric Greek has a robust vision of Mozart.

Die Entführung aus dem Serail

9 voorstellingen / performances in Het Muziektheater

muzikale leiding

musical direction

Constantinos Carydis

regie / stage direction

Johan Simons

decor / sets

Bert Neumann

kostuums / costumes

Nina von Mechow

licht / lighting

Lothar Baumgarte

dramaturgie / dramaturgy

Koen Tachelet

Klaus Bertisch

Konstanze

Laura Aikin

Belmonte

Edgaras Montvidas

Osmin

Kurt Rydl

Blonde

Mojca Erdmann

Pedrillo

Michael Smallwood

Bassa Selim

Steven Van Watermeulen

orkest / orchestra

Nederlands Kamerorkest

koor / chorus

Koor van

De Nederlandse Opera

instudering / preparation

Brian Fieldhouse

Dankzij de opdracht voor een nieuw *Singspiel* hoefde Mozart zich nu eens niet te houden aan knellende operawetten en vaste verhaalpatronen. De personages in de **Entführung** zijn mensen van vlees en bloed, die handelen als vrije individuen. Net als Mozarts tijdgenoten kunnen ook wij ons moeiteloos in hen verplaatsen. De barmhartigheid van Bassa Selim, waarop de ontvoerde dames en hun geliefden niet hadden durven hopen, is een algemene oproep tot meer menselijkheid. Bovendien komt deze mildheid van iemand uit een andere cultuur, die als barbaars werd beschouwd. Constantinos Carydis maakte zijn zeer succesvolle DNO-debuut als dirigent van het Nederlands Kamerorkest. Johan Simons, een van de meest gevraagde toneelregisseurs in Europa, was ook voor het eerst bij DNO te gast. Zijn aanpak was hedendaags, waarbij het westerse beeld van de Oriënt een belangrijke rol speelde. Veel indruk maakten sopraan Laura Aikin als Konstanze, bas Kurt Rydl als Osmin en acteur Steven Van Watermeulen in de spreekrol van Bassa Selim. De productie is inmiddels op dvd verschenen.

Hoofd artistieke zaken **Hein Mulders**:

De dirigent Constantinos Carydis was voor het eerst bij DNO te gast. Hij liet het Nederlands Kamerorkest klinken alsof er op authentieke instrumenten werd gespeeld. Deze jonge, excentrieke Griek heeft een sterke Mozart-visie.

Dramaturg **Klaus Bertisch:**

Vanwege de combinatie van zang en gesproken teksten in **Die Entführung** was de toneelregisseur Johan Simons de juiste keuze. Hij creëerde een intieme voorstelling met politiek drama, zonder dat de humor verloren ging. Ook het theatrale element werd niet vergeten. Op het toneel stond een bonte mengeling van verschillende soorten zangers, en een acteur die toch volledig geïntegreerd was in de voorstelling. Het was voor mij een geweldige ervaring om deze productie met Simons voor te bereiden.

Entführung om over na te denken

Een mengeling van luid boegeroep en even luid bravogebruil viel regisseur Johan Simons ten deel toen hij het podium betrad na de voorstelling van **Die Entführung aus dem Serail**, zijn debuutregie bij De Nederlandse Opera. Dramatisch hoogtepunt is het briljante kwartet in de tweede akte, waarin Simons met enorm ontroerende consequenties Mozarts muziek alle ruimte geeft te suggereren dat de liefdesrelaties tussen de mannelijke en vrouwelijke protagonisten tijdelijk, of wellicht voorgoed, zijn beschadigd. De grote vorm van Simons' encenering is conceptueel van aard, met reusachtige, het volledige toneelbeeld vullende foto's van datzelfde toneelbeeld – een kolossaal Droste-effect.

– Erik Voermans, *Het Parool* (6 februari 2008)

Pas als aan het slot de decorstukken naar beneden donderen en de personages als mensen van vlees en bloed op het podium staan, proef je de opwindende van het onvoorspelbare. Simons stapelt bewust cliché op cliché: zo wil hij laten zien hoe oosterse en westerse culturen naar elkaar kijken.

– Oswin Schneeweisz, *Algemeen Dagblad* (15 februari 2008)

A message for our time? Stage director Johan Simons is too clever to opt for one-to-one political grandstanding. His production is overtly theater about theater, a we-are-on-the-stage, arm's length account of Mozart's 1782 tale of love, abduction, attempted rescue, capture and release. Simons has at his disposal an almost ideal cast of singer-actors, all of whom hurl themselves into the task. Thankfully, the director does not forget that this is a comedy, and his team gives us plenty of laughs. Whipping it all along to a pitch of feverish excitement in the pit is Athenian wonder boy Constantinos Carydis. He has everything you could want from a Mozart conductor, combining manic energy with perfectionism and a profound sense of lyrical beauty. Unlike so many of his peers, Carydis is not fast for the sake of

Dramaturge **Klaus Bertisch:**

The combination of singing and spoken text in **Die Entführung** made Johan Simons the right choice for the stage direction. He created an intimate performance with political drama without sacrificing the humour. Nor did he neglect the theatrical element. The stage was filled with a lively mix of singers and an actor who was completely integrated into the performance. For me it was a marvellous experience to prepare this production together with Simons.

speed alone, and he never loses sight of the content. What he does is structured, shaped, informed and intelligent. It is also a sybarite's delight, full of sensual pleasure and sheer joy. The Netherlands Chamber Orchestra responds with fleet virtuosity. – Shirley Apthorp, *bloomberg.com* (7 februari 2008)

Die psychologische Hochspannung des Abends ist dem phänomenal begabten jungen Dirigenten Constantinos Carydis zu verdanken. Wo Mozart von seelischen Abgründen spricht, und das ist in diesem 'komischen Singspiel' nicht selten der Fall, hält sich Simons takvoll zurück. Carydis' Aufmerksamkeit gilt den inneren Spannungen, den Dissonanzen und Unregelmäßigkeiten. Jeder Klang hat sein spezifisches Gewicht, die Phrasen fragen und suchen, führen zum Ziel oder geraten auf harmonische Abwege, die psychologische Extremzustände geradezu körperlich spürbar zu machen. So gerät Konstanzes große Arie 'Traurigkeit ward mir zum Lose' zum Herzstück des Abends, mit expressiver Dichte und doch wunderbar leicht und beweglich gesungen von der überragenden Laura Aikin. Carydis, und das macht den Abend musikalisch so aufregend, versteht die **Entführung** nicht als Vorläufer, sondern als ein Werk der Erfüllung. Ein nachhaltig beeindruckender Mozart-Abend. – Bernard Neuhoff, *Frankfurter Allgemeine Zeitung* (8 februari 2008)

Love and loathing, anguish and triumph are the ingredients of Händel's historical opera focusing on Julius Caesar's military campaigns in Egypt and his affair with Queen Cleopatra. The composer effectively depicted the amorous conflicts and court intrigues with emotional, virtuosic music. **Giulio Cesare** is one of Händel's most powerful stage works, with here and there an ironic aside. Baroque specialist René Jacobs made his DNO debut in this revival of Ursel and Karl-Ernst Herrmann's production, leading the Freiburger Barockorchester in a brilliant interpretation. In order to be able to give six performances in a short period of time, DNO engaged a double, alternating cast. In the title role, however, countertenor Lawrence Zazzo (replacing Marijana Mijanovic, who withdrew due to illness) sang five of the six performances in his impressive DNO debut, with the remaining performance sung by mezzo Sarah Connolly. The role of Cleopatra was sung by DNO veterans Rosemary Joshua and Sandrine Piau.

Hein Mulders:

This revival of Ursel and Karl-Ernst Herrmann's successful production was dominated by the long-awaited debut of René Jacobs. Together with the Freiburger Barockorchester and a strong cast he delivered a musical triumph.

Giulio Cesare

6 voorstellingen / performances in de/the Stadsschouwburg Amsterdam
in samenwerking met/in collaboration with Brusselse Muntchouwburg/La Monnaie Brussels

muzikale leiding
musical direction
René Jacobs
regie/stage direction
Ursel en/and
Karl-Ernst Herrmann
decor/sets kostuums/
costumes licht/lighting
Karl-Ernst Herrmann
dramaturgie/dramaturgy
Klaus Bertisch

Romani
Giulio Cesare
Lawrence Zazzo 16 17
19 22 23 feb/February
Sarah Connolly
20 feb/February
Curio
Lionel Lhote
Cornelia
Christianne Stotijn
16 19 22 feb/February
Charlotte Hellekant
17 20 23 feb/February
Sesto
Anna Bonitatibus
16 19 22 feb/February
Monica Bacelli
17 20 23 feb/February

Egizi
Cleopatra
Rosemary Joshua
16 19 22 feb/February
Sandrine Piau
17 20 23 feb/February
Tolomeo
Tania Kross
16 19 22 feb/February
Brian Asawa
17 20 23 feb/February
Achilla
Luca Pisaroni
Nireno
Dominique Visse

orkest/orchestra
Freiburger Barock-
orchester

Liefde en haat, rouw en triomf zijn de ingrediënten van Händels opera, gebaseerd op het historische gegeven van Julius Caesars militaire activiteiten in Egypte en zijn verhouding met koningin Cleopatra. Met emotioneel geladen, virtueuze muziek wist de componist de mogelijkheden voor liefdesconflicten en hofintriges ten volle te benutten. **Giulio Cesare** is een van Händels meest geslaagde theaterwerken, met hier en daar een ironische knipoo. Barokspecialist René Jacobs maakte in deze reprise van de productie van Ursel en Karl-Ernst Herrmann zijn debuut bij DNO. Hij leidde op briljante wijze het beroemde Freiburger Barockorchester. Om in een korte tijd zes voorstellingen te kunnen geven had DNO een dubbele, alternerende cast geëngageerd. De titelrol werd echter (wegens ziekte van Marijana Mijanovic) in maar liefst vijf voorstellingen gezongen door countertenor Lawrence Zazzo in zijn indrukwekkende DNO-debuut, in één voorstelling door mezzo Sarah Connolly. Voor de rol van Cleopatra tekenden Rosemary Joshua, respectievelijk Sandrine Piau, beiden goede bekenden bij DNO.

Hein Mulders:

Deze herneming van de succesvolle productie van Ursel en Karl-Ernst Herrmann stond in het teken van het langverwachte debuut van dirigent René Jacobs. Samen met het Freiburger Barockorchester en een sterke cast zorgde hij voor een muzikale triomf.

De door regisseurspaar Ursel en Karl-Ernst Herrmann technisch en psychologisch tot in de finesses uitgewerkte productie ging al in 2001 in première, ook in de Amsterdamse Stadsschouwburg, maar deze herneming is in veel opzichten anders dan toen. Dat ligt voor een belangrijk deel aan de nieuwe cast, met de Cesare van countertenor Lawrence Zazzo als schoolvoorbeeld van authentieke, opwindende zangkunst. Dat de uitwerking nu luchtiger overkomt dan voorheen, is mede de verdienste van Tania Kross (Tolomeo), die floreert in haar komische travestierol. Jacobs' kracht is dat hij alle da capo-aria's subtiel en met dramaturgisch geschraagde variaties uitwerkt.
– Mischa Spel, *NRC Handelsblad* (18 februari 2008)

Karl-Ernst en Ursel Herrmanns encenering blijft een prachtig, tijdloos werkstuk waar je niet op uitgekeken raakt.
– Bela Luttmer, *de Volkskrant* (29 januari 2008)

As always with Jacobs, the orchestral playing was bursting with theatrical vigour. He takes extravagant liberties with the score – the rhythms of Cleopatra's playful arias winked at the audience with supercilious wit and he is not averse to stopping the music dead in its tracks to make a dramatic point – but for getting character out of a score he is second to none. It is as though every instrument has donned a costume and leapt up on the stage to act, too.
– Richard Fairman, *Financial Times* (21 februari 2008)

Expression is a prominent element in all of Janáček's operas. Kát'a Kabanová is unhappily married and is tormented by the tyrannical mother of her spineless husband. Kát'a's love for Boris – which ends in catastrophe – is hindered by her inability to liberate herself from the social and moral straitjacket of her environment. In the end she drowns herself in the Volga. Kát'a is one of Janáček's most fascinating female personages. Yakov Kreizberg, chief conductor of the Netherlands Philharmonic Orchestra, led his orchestra for the second time at DNO, following **Iolanta**.

Kát'a Kabanová was a revival of Willy Decker's stirring production. Amanda Roocroft (previously at DNO as Elisabetta **Don Carlo**) gave a heart-rending interpretation of Kát'a, earning the praise of audiences and press alike. Kurt Streit's masculinity and seductive acting made him a perfect Boris.

Hein Mulders:

This revival of **Kát'a Kabanová**, with a mostly new cast, featured star soprano Amanda Roocroft in the electrifying title role. The production also marked the return of Yakov Kreizberg to Het Muziektheater, who as chief conductor of the Netherlands Philharmonic Orchestra conducted his musicians at DNO.

Kát'a Kabanová

8 voorstellingen / performances in Het Muziektheater

muzikale leiding

musical direction

Yakov Kreizberg

regie / stage direction

Willy Decker

decor / sets kostuums /

costumes

Wolfgang Gussmann

licht / lighting

Hans Toelstede

dramaturgie / dramaturgy

Klaus Bertisch

Savel Prokofjevič Dikoj

Jaco Huijpen

Boris Grigorjevič

Kurt Streit

Marfa Ignatěvna Kabanová

(Kabanicha)

Kathryn Harries

Tichon Ivanyč Kabanov

Donald Kaasch

Katěrina (Kát'a)

Amanda Roocroft

Vana Kudrjáš

Gregory Turay

Varvara

Natascha Petrinsky

Kuligin

Roger Smeets

Gláša

Corinne Romijn

Fekluša

Klara Uleman

Zena

Inez Hafkamp

Muz

Frank Nieuwenkamp

orkest / orchestra

Nederlands

Philharmonisch Orkest

koor / chorus

Koor van

De Nederlandse Opera

instudering / preparation

Brian Fieldhouse

Expressie is een element dat in alle opera's van Janáček sterk naar voren komt. Kát'a Kabanová is ongelukkig getrouwd en wordt getiranniseerd door de moeder van haar willoze echtgenoot. De liefde van Kát'a voor Boris, die uiteindelijk tot de catastrofe leidt, wordt belemmerd door de onmogelijkheid zich uit maatschappelijke en morele ketenen te bevrijden. Ten slotte werpt Kát'a zich in de Wolga. Zij is een van Janáček's meest fascinerende vrouwenfiguren. Yakov Kreizberg, chef-dirigent van het Nederlands Philharmonisch Orkest, leidde na **lolanta** voor de tweede maal bij DNO zijn orkest. **Kát'a Kabanová** was een reprise van de ontroerende productie van Willy Decker. Amanda Roocrofts (eerder hier als Elisabetta **Don Carlo**) aangrijpende interpretatie van Kát'a maakte grote indruk op publiek en pers. Kurt Streit was met zijn mannelijke, verleidelijke uitstraling een perfecte Boris.

Hein Mulders:

In de grotendeels nieuwe bezetting van de reprise van **Kát'a Kabanová** was stersopraan Amanda Roocroft het elektrificerende middelpunt. De productie markeerde tevens de terugkeer van Yakov Kreizberg in Het Muziektheater, die als chef-dirigent van het Nederlands Philharmonisch Orkest zijn orkest leidde bij DNO.

Naast de enceneringen van Pierre Audi vormen de negen producties van Willy Decker al jarenlang de glorie van De Nederlandse Opera. **Kát'a Kabanová** wordt deze maand herhaald en werd gisteren ontvangen met ovaties. Net als in 2000 maakt **Kát'a Kabanová** enorme indruk: beklemmend en indringend. Yakov Kreizberg en zijn uitstekende Nederlands Philharmonisch Orkest geven daaraan indrukwekkend gestalte, juist door tussen de inktzwarte realiteit en de etherische visioenen van Kát'a tal van emoties hoorbaar te maken. Amanda Roocroft is als Kát'a soms tranenverwekkend in haar uitzichtloze ellende. Ook verder is de goeddeels nieuwe cast uitstekend met goede rollen voor Kurt Streit (Boris) en vooral Natascha Petrinsky (Varvara).
– Kasper Jansen, *NRC Handelsblad* (4 maart 2008)

Poëtische vondsten in een vormgeving waaruit alle kleur verdwenen is. Kleuren stromen verder in overvloed uit de orkestbak. Daar zit het Nederlands Philharmonisch Orkest, dat voor het eerst sinds 2004 weer met de eigen chef Yakov Kreizberg in Het Muziektheater speelt. Kreizberg vindt de goede balans tussen Janáčeks grove penseelstreken en diens fijnere palet. In de titelrol haalde Amanda Roocroft een groot publiek succes. De slotontmoeting tussen Katja en haar Boris is mede dankzij tenor Kurt Streit een hoogtepunt. Pijnlijk, schurend mooi.
– Peter van der Lint, *Trouw* (5 maart 2008)

Waar Madame Bovary's zucht naar ontsnapping toch altijd iets pathetisch heeft, sleept deze **Kát'a Kabanová** je volledig mee in haar beklemming. Dat laatste is vooral te danken aan de Britse sopraan Amanda Roocroft, die frustratie in haar stem weet te laten klinken, en die vanaf de eerste noten invoelbaar maakt dat haar noodlottig einde nadert. In dit sobere decor leidt dirigent Yakov Kreizberg het Nederlands Philharmonisch Orkest knap door de vele stijl- en tempowisselingen.
– Casper Thomas, *De Groene Amsterdammer* (7 maart 2008)

Es ist ein so genialer, wie simpler Raum, den sich Decker von seinem kongenialen Ausstattungspartner Wolfgang Gussmann bauen ließ. In Amanda Roocroft hat man eine der stärksten Interpretinnen dieser Rolle gefunden. Wie gewohnt zeigte sich der Koor van De Nederlandse Opera (Einstudierung: Brian Fieldhouse) wieder von exzellenter Brillanz. Ließ einen die strenge Regie kaum Luft zum Atmen, so steigerte sich das noch durch das fiebrige Spiel des Nederlands Philharmonisch Orkest unter dem präzisen Dirigat von Yakov Kreizberg.
– Dirk Altenaer, *Der Opernfreund* (12 maart 2008)

Regrettably, tenor Rolando Villazón had to cancel his appearance in the main role of DNO's production of **Un ballo in maschera**. To the delight of his fans, however, Villazón agreed to give two concerts in Het Muziektheater in a programme including arias by Verdi, Massenet and Tchaikovsky. He was accompanied by the Rotterdam Philharmonic Orchestra, led by Carlo Rizzi. The Koor van De Nederlandse Opera also participated. These extremely successful concerts – the first such programming in DNO's history – took place on 28 March and 2 April 2008.

Martin Wright:

The chorus was very happy to participate in the concerts with Rolando Villazón, and their performance of the Verdi choruses under the direction of Carlo Rizzi demonstrated that they are not only fine singing actors, but can be counted among the very best concert choirs.

Concerten Rolando Villazón

2 voorstellingen/**performances** in Het Muziektheater

muzikale leiding
musical direction
Carlo Rizzi

solist/**soloist**
Rolando Villazón

orkest/**orchestra**
Rotterdam
Philharmonisch Orkest
koor/**chorus**
Koor van
De Nederlandse Opera
instudering/**preparation**
Martin Wright

Tenor Rolando Villazón moest helaas de hoofdrol in de DNO-productie **Un ballo in maschera** afzeggen. Tot vreugde van zijn vele fans was hij echter bereid om twee concerten te verzorgen in Het Muziektheater, waar hij aria's van onder anderen Verdi, Massenet en Tsjajkovski ten gehore bracht. Hij werd begeleid door het Rotterdams Philharmonisch Orkest onder leiding van Carlo Rizzi. Medewerking werd verleend door het Koor van De Nederlandse Opera. Deze zeer geslaagde concerten – de eerste uit de geschiedenis van DNO – vonden plaats op 28 maart en 2 april 2008.

Martin Wright:

Het koor werkte met veel plezier mee aan de concerten met Rolando Villazón, en de vertolking van de koren van Verdi onder leiding van Carlo Rizzi toonde aan dat ons koor niet alleen uit geweldige zingende acteurs bestaat, maar ook een van de allerbeste concertkoren is.

Historisch recital van tenor Rolando Villazón
Zelfs een recital met tophits uit het tenorrepertoire is bij Rolando Villazón een onvergetelijke gebeurtenis. Uit alle uithoeken van Europa waren zijn fans naar Het Muziektheater gekomen. Villazón ontkracht het traditionele stigma van de tenor: geen vals gepronk, geen ijdeltuiterij, geen bravoure om de bravoure. Toch kwam geen enkele aria iets aan dramatiek tekort. Sterker nog, zelden smaakten de tranen zo bitter als in de aria 'Ah, la paterna mano' uit **Macbeth**.
– Oswin Schneeweisz, *Algemeen Dagblad* (31 maart 2008)

In het Muziektheater klonk vrijdagavond 'Evviva Mexico' vanaf de balkons, door Villazón enthousiast beantwoord met 'Evviva Amsterdam'. In die schreeuw ontzag Villazón zijn stembanden niet. Dat deed hij evenmin in zijn zes officiële programma-onderdelen, en vooral niet in de twee toegiften erna. Leuk was dat hij in zijn eerste toegift het Koor van De Nederlandse Opera betrok. Wat een schitterende aria trouwens en hoe meeslepend gezongen! In zijn laatste toegift nam Villazón helemaal alleen het leed van de wereld op zijn schouders: werkelijk hartverscheurend hoe hij met 'No puede ser' van Pablo Sorozábal bij velen de traanklieren in werking zette. Het goede nieuws was dat Villazón zijn stemcrisis wonderbaarlijk goed overwonnen lijkt te hebben. Maar het is vooral de breekbaarheid die Villazón uitstraalt, die hem zo buitengewoon bijzonder maakt.

– Peter van der Lint, *Trouw* (31 maart 2008)

Als het om zijn aaibaarheidsfactor gaat, kent de Mexicaanse tenor Rolando Villazón geen concurrentie onder de zangers in het klassieke circuit. Vergeet Plácido Domingo. Vanaf het eerste moment dat Villazón de planken van het Amsterdamse Muziektheater oploopt, heeft Rolando nog maar één doel: het veroveren van de harten van zijn publiek. Zodra Villazón begint te zingen, blijkt waarom de hele operawereld aan zijn 36-jarige voeten ligt. Elke noot doordrenkt de zanger met pathos, in zijn aria's weet hij een wereld van zielenkwellingen en liefdesleed op te roepen.

– Dirk Koppes, *De Pers* (2 april 2008)

Although Giuseppe Verdi had to rename the leading man 'Riccardo, governor of Boston', **Un ballo in maschera** is in fact based on a very different historical event: the assassination in 1792 of King Gustav III of Sweden. Nineteenth-century censors, however, considered the subject too politically-charged, and 'A masked ball' became, after the extensive revisions of the roles and the setting, a 'masquerade' in more ways than one. The work combines lighter elements with the majestic scale of *grand opéra*, with a perfect balance amongst the characters as they are portrayed musically. The Italian conductor and Verdi specialist Carlo Rizzi led the Rotterdam Philharmonic Orchestra. The German director Claus Guth, making his DNO debut, emphasized the work's political background in a modern staging. The role of Riccardo was sung by Roberto Aronica (five performances) and Giorgio Casciarri (four performances). The other two roles (Renato and Amelia) were taken by Andrzej Dobber and Tatjana Serjan.

Frans Huneker:

Un ballo in maschera was a real tour de force. The production was originally made for the revolving stage at the Oper Frankfurt. In order to adapt the set changes to Het Muziektheater's stage we made use of AGVs (Automatic Guided Vehicles). It's important that we don't shy away from technical challenges in realizing artistic ambitions. When you're courageous, daring and value one another's abilities, you can achieve some impressive results.

Un ballo in maschera

9 voorstellingen / **performances** in Het Muziektheater

muzikale leiding
musical direction

Carlo Rizzi

regie / **stage direction**

Claus Guth

instudering / **preparation**

Sven Nielsen

decor / **sets**

Christoph Sehl

kostuums / **costumes**

Anna Sofie Tuma

licht / **lighting**

Olaf Winter

Riccardo

Roberto Aronica 10 13

16 19 22 april / **April**

Giorgio Casciarri 25 28

april / **April** 1 4 mei / **May**

Renato

Andrzej Dobber

Amelia

Tatjana Serjan

Ulrica

Marianne Cornetti

Oscar

Rosemary Joshua

Silvano

Thomas Oliemans

Samuel

Friedemann Röhlig

Tom

Konstantin Gorny

Un giudice

Ruud Fiselier

Un servo di Amelia

Robert Kops

orkest / **orchestra**

Rotterdams

Philharmonisch Orkest

koor / **chorus**

Koor van

De Nederlandse Opera

instudering / **preparation**

Martin Wright

originele productie /

original production

Oper Frankfurt, 2005

Hoewel Giuseppe Verdi zijn mannelijke hoofdpersoon tot 'Riccardo, gouverneur van Boston', moest omdopen, gaat **Un ballo in maschera** eigenlijk over de historische moord op de Zweedse koning Gustav III (1792). In de negentiende eeuw vond de censuur een dergelijk gegeven echter te ondermijnend, en zo werd 'Een gemaskerd bal' in meerdere opzichten een 'maskerade', na ingrijpende aanpassingen van de personages en de plaats van handeling. Het werk combineert luchtige elementen met de allure van de *grand opéra*; er is een volmaakt evenwicht tussen de karakters van de personages zoals die muzikaal worden neergezet. De Italiaanse dirigent en Verdi-specialist Carlo Rizzi leidde het Rotterdams Philharmonisch Orkest. De Duitse regisseur Claus Guth maakte zijn DNO-debuut. Hij haalde in een eigentijdse aankleding de politieke achtergrond van het stuk naar voren. De rol van Riccardo werd gezongen door Roberto Aronica (vijf voorstellingen) en Giorgio Casciarri (vier voorstellingen). De twee andere partijen (Renato en Amelia) werden gezongen door Andrzej Dobber en Tatjana Serjan.

Frans Huneker:

Un ballo in maschera was een hele tour. De productie was oorspronkelijk gemaakt voor het draaitoneel van de opera in Frankfurt. Om de decorchangements te vertalen naar de mogelijkheden van het toneel in Het Muziektheater, maakten we gebruik van geavanceerde AGVs (Automatic Guided Vehicles). Het is belangrijk dat we als technische organisatie onze nek uitsteken om de artistieke ambities waar te kunnen maken. Met moed, lef en waardering voor elkaar kunnen we hier grootse dingen realiseren.

Klaus Bertisch:

Un ballo in maschera was the first production in the Netherlands by the significant young German director Claus Guth, who is presently working on a **Ring** cycle in Hamburg and a Mozart|Da Ponte trilogy for the Salzburger Festspiele.

Klaus Bertisch:

Met **Un ballo in maschera** was in Nederland voor het eerst werk te zien van de belangrijke jonge Duitse regisseur Claus Guth, die momenteel werkt aan een **Ring**-cyclus in Hamburg en een Mozart|Da Ponte-trilogie voor de Salzburger Festspiele.

Een grandioos gemaskerd bal, op wielen Roberto Aronica in de rol van gouverneur Riccardo heeft een stem van het kloeke, pakkende soort en is een prima acteur. Zonder een Riccardo van het stoer-maar-kwetsbare type Roberto Aronica en een Amalia van het lief-maar-imposante kaliber Serjan ben je als Claus Guth nergens. Hun weergave van het grote 'het kan niet' in de tweede akte, een van de fraaiste duetten die Verdi ooit schreef, is van inkervende betekenis. Een sterrenrol is weggelegd voor het Operakoor en het Rotterdams Philharmonisch Orkest onder leiding van Carlo Rizzi. Verdi's suspense, morbide vrolijkheid en spektakeltragedie begint bij hun laserscherpe stemmen, gloedvolle strijkers, knetterende koper en snerpende piccolo.
– Roland de Beer, *de Volkskrant* (12 april 2008)

Formidabel gemaskeerd bal
In tegenstelling tot vele andere producties, is de visie van regisseur Claus Guth op Verdi's **Un ballo in maschera** niet gezocht, integendeel: deze voorstelling doet recht aan de gecompliceerde ontstaansgeschiedenis van de opera. Niet alleen Guth brengt Verdi's opera tot de kern terug, ook dirigent Carlo Rizzi ontdoet de partituur van vele lagen stof. Waar een mindere dirigent deze opera laat verworden tot een dansavondje, zoekt Rizzi de diepgang.
– Henri Drost, *8weely.nl* (24 april 2008)

Regisseur Guth zet alles nog eens extra aan en dat doet de voorstelling goed. Hij behandelt het verhaal met een serieuze ironie en met een humor die de tragedie alleen maar schrijnender maakt. Iedereen is voortdurend gemaskerd en verkleed, niet alleen op het gemaskerd bal. Dit is een volmaakte Verdi-voorstelling. Het Rotterdams Philharmonisch speelt gloedvol en waar nodig subtiel onder dirigent Carlo Rizzi. Alle solisten zingen en spelen prachtig. En het gaat ergens over: hoe persoonlijke problemen de politieke toekomst in gevaar kunnen brengen.
– Max Arian, *De Groene Amsterdammer* (25 april 2008)

A classic tragic three-way love affair became, in Richard Wagner's hands, a revolutionary music drama. The legendary 'Tristan chord' undermined traditional harmonic theory once and for all. Although the actual plot of **Tristan und Isolde** is fairly limited, the work has enormous dramatic power. Enemies at first, Tristan and Isolde acknowledge their true feelings for one another after drinking what they believe to be deadly poison but is in fact a love potion. Their love can, however, only be fulfilled in death. Ingo Metzmacher led the Netherlands Philharmonic Orchestra in his first Wagner opera at DNO. Alfred Kirchner's successful staging from 2001 was also presented in Barcelona and now returned to Amsterdam. Kirchner tells the story of **Tristan und Isolde** in a moving, credible and personal way. The demanding title roles were given stellar performances by the established Wagner singers Stig Andersen (Tristan) and Linda Watson (Isolde).

Hein Mulders:

This was an extremely successful interpretation by Ingo Metzmacher. The strong Wagner ensemble was led by Linda Watson, a regular guest at Bayreuth, and Stig Andersen, who has previously appeared at DNO as Siegfried. Stephen Milling was impressive as König Marke.

Tristan und Isolde

7 voorstellingen / performances in Het Muziektheater

muzikale leiding
musical direction
Ingo Metzmacher
regie / stage direction
Alfred Kirchner
decor / sets
Annette Murschetz
kostuums / costumes
Ann Poppel
licht / lighting
Jean Kalman
dramaturgie / dramaturgy
Klaus Bertisch

Tristan
Stig Andersen
König Marke
Stephen Milling
Isolde
Linda Watson
Kurwenal
Gerd Grochowski
Melot
Hendrik Vonk
Brangäne
Heidi Brunner
Ein junger Seemann /
Ein Hirt
Norbert Ernst
Ein Steuermann
Harry Teeuwen

orkest / orchestra
Nederlands
Philharmonisch Orkest
koor / chorus
Koor van
De Nederlandse Opera
instudering / preparation
Martin Wright

Een klassieke, tragische driehoeksverhouding werd in Richard Wagners handen tot een hoogst revolutionair muziekdrama. Het roemruchte 'Tristan-akkoord' bleek een ware bom onder de traditionele harmonieeler te zijn. Hoewel de feitelijke handeling in **Tristan und Isolde** beperkt is, heeft het werk een enorme dynamiek. Aanvankelijk vijanden, bekennen Tristan en Isolde elkaar hun ware gevoelens als ze menen een dodelijk vergif te hebben gedronken, in werkelijkheid een liefdesdrank. Hun liefde kan echter pas in de dood worden vervuld. Aan het hoofd van het Nederlands Philharmonisch Orkest dirigeerde Ingo Metzmacher zijn eerste Wagner-opera bij DNO. De succesvolle encensering van Alfred Kirchner uit 2001 was ook in Barcelona te zien en keerde nu terug naar Amsterdam. Kirchner vertelde het verhaal van de opera op een spannende, geloofwaardige en menselijke manier. In de veel-eisende titelrollen werden topprestaties geleverd door de bekende Wagner-zangers Stig Andersen (Tristan) en Linda Watson (Isolde).

Hein Mulders:

Dit was een zeer succesvolle interpretatie van Ingo Metzmacher. Het sterke Wagner-ensemble werd aangevoerd door Linda Watson, die regelmatig te gast is in Bayreuth, en door Stig Andersen, die eerder bij DNO Siegfried zong. Stephen Milling was een indrukwekkende König Marke.

Vooral Andersen maakte indruk. De Deen heeft hoogte en laagte, uithoudingsvermogen en fijn-lyrische gaven, en behalve dat heeft hij kwetsbaarheid en een hoffelijk soort machismo in huis. Tristans apotheose, een tot complete derde akte uitgecomponeerd stervensmoment met drie van nul af opgebouwde climaxen, is in Andersens vertolking een demonstratie van goede smaak, en dwingt ontroering af door zijn mimische gaven. Andersen hoort tot 's werelds meest getalenteerde Tristans.
– Roland de Beer, *de Volkskrant* (8 mei 2008)

Eigenlijk is zo'n opera een wonder. Minimaal vijf uur duurt de voorstelling, maar geen moment zakt de spanning in. Dirigent Ingo Metzmacher legt dan ook een solide basis, waarop de emoties prachtig vorm krijgen. Deze op één na laatste productie als chef-dirigent van De Nederlandse Opera is een triomf. Het Nederlandse Philharmonisch Orkest bewijst zich dan ook andermaal als ideaal Wagnerorkest. Wat een kleuren, wat een diepgang, wat een magie schuilt er in dit middeleeuwse liefdesverhaal. Een olympische prestatie leveren Stig Andersen en Linda Watson in beide titelrollen. Hier wordt gezongen met een niet aflatende passie. Meesterlijk is ook de bas Stephen Milling als koning Marke, die moet toezien dat zijn bruid Isolde en zijn vazal Tristan als een blok voor elkaar vallen.
– Hans Visser, *Noordhollands Dagblad* (8 mei 2008)

Menig gezelschap doet bij een reprise een flinke stap terug. Zo niet de Nederlandse Opera. Nu **Tristan und Isolde** na zeven jaar weer in Amsterdam te zien en te horen is, heeft de voorstelling weinig aan kracht ingeboet. Het publiek in het uitverkochte Muziektheater was opnieuw vijf uur en een kwartier in de ban van Wagners meesterwerk. Ingo Metzmacher kan eindelijk weer eens zijn kwaliteiten demonstreren. Zijn **Tristan** is aardser dan die van Rattle, bij vlagen meeslepend en overdonderend.
– Eddie Vetter, *De Telegraaf* (9 mei 2008)

Musicalement, la matinée bénéficiait de la direction d'un Ingo Metzmacher miraculeux de respiration et de fluidité. Imposant un souffle dramatique, le chef parvient à tendre le discours aux moments clefs de la partition tout en gardant une grande linéarité du discours. L'orchestre philharmonique des Pays-Bas, rompu à l'exercice wagnérien offre mille couleurs avec des bois fruités et des cordes aux teintes soyeuses.
– Pierre-Jean Tribot, *Resmusica.com* (19 mei 2008)

Olivier Messiaen, a devout Catholic, wrote the libretto for his only opera. As a personal profession of faith, the text was as important as the music. **Saint François d'Assise** unfolds as a grand ritual about the meaning and goal of life, and where the real drama is played out in the orchestra. This majestic, expressive and ecstatic work takes on the character of a discourse on time and space. Key scenes include the appearance of the Angel, the healing of the Leper and the Sermon to the Birds. De Nederlandse Opera's staging of this new production, in association with the Holland Festival, was part of the commemoration of the 100th anniversary of the great French composer's birth. The Hague Philharmonic was conducted by Ingo Metzmacher, and this production marked his first collaboration with Pierre Audi. An ever-present element of Jean Kalman's set was the Cross of Christ, suggested by trees and wood, and even indirectly by the birds in the trees. Throughout his career Messiaen was inspired by birdsong for musical material. The American Rodney Gilfry made his impressive DNO debut in the title role. The Koor of De Nederlandse Opera also had a leading role, for which the ensemble justifiably earned praise from all quarters. The concert performance of the work at the London Proms – De Nederlandse Opera's first appearance there – was likewise an artistic success. A DVD of the production has been released, awarded an ffff by Têlêrama.

Saint François d'Assise

9 voorstellingen / performances in Het Muziektheater

muzikale leiding
musical direction
Ingo Metzmacher
regie / stage direction
Pierre Audi
decor / sets licht / lighting
Jean Kalman
kostuums / costumes
Angelo Figus
dramaturgie / dramaturgy
Klaus Bertisch

L'Ange
Camilla Tilling
Saint François
Rodney Gilfry
Le Lépreux
Hubert Delamboye
Frère Léon
Henk Neven
Frère Massée
Tom Randle
Frère Élie
Donald Kaasch
Frère Bernard
Armand Arapian
Frère Sylvestre
Jan Willem Baljet
Frère Rufin
André Morsch

orkest / orchestra
**Residentie Orkest /
The Hague Philharmonic**
koor / chorus
**Koor van
De Nederlandse Opera**
instudering / preparation
Martin Wright

Voor zijn enige opera schreef de gelovige katholiek Messiaen zelf het libretto, voor hem als een persoonlijke geloofsbelijdenis even belangrijk als zijn muziek. **Saint François d'Assise** ontvouwt zich als een groots ritueel over de zin en het doel van het leven, waarbij het eigenlijke drama zich in het orkest afspeelt. Het majestueuze werk, vol expressie en extase, krijgt het karakter van een discours over tijd en ruimte, waarbij de verschijning van de Engel, de genezing van de Melaatse en de vogelpreek kernscènes vormen. De Nederlandse Opera eerde met deze nieuwe productie in het kader van het Holland Festival de grote Franse componist, wiens honderdste geboortedag in 2008 werd gevierd. Het Residentie Orkest werd geleid door Ingo Metzmacher, die voor het eerst samenwerkte met regisseur Pierre Audi. In het decorontwerp van Jean Kalman was het Kruis van Christus sterk aanwezig; bomen en hout verwezen daarnaar, indirect ook de vogels in de bomen. Aan de vogelzang ontleende Messiaen voor zijn hele oeuvre veel muzikaal materiaal. Als Saint François maakte de Amerikaan Rodney Gilfry zijn zeer overtuigende DNO-debuut. Het Koor van De Nederlandse Opera had eveneens een hoofdrol, waarvoor het ensemble terecht veel lof ontving. Eveneens een groot succes was de concertante uitvoering tijdens de Londense Proms, waar De Nederlandse Opera voor het eerst was uitgenodigd. Een dvd van de productie is inmiddels verschenen, bekroond met een *ffff* door Télérama.

Martin Wright:

The musical demands of **Saint François d'Assise** made this experience an accomplishment of a lifetime for the chorus. Our company and our audience can be very proud of the power and expression that our chorus gave in these performances. Performing this monumental score in concert at the Proms in London's Royal Albert Hall, with its magnificent acoustics was a joy that I will always remember.

Klaus Bertisch:

Audi at his best. He transformed Het Muziektheater into a spiritual space and made a difficult work with a religious theme a successful public event. The scene of the sermon to the birds is often presented without a narrative. Audi enlivened the scene by having St. François to give a lesson to children. The prominent placement of The Hague Philharmonic on the stage made the music an integral part of the narrative.

Martin Wright:

De muzikale eisen die **Saint François d'Assise** stelt, maakten deze ervaring tot een unieke prestatie van het koor. Ons gezelschap en ons publiek kunnen trots zijn op de kracht en de expressie die er van ons koor in deze voorstellingen uitgingen. Het concertant uitvoeren van deze monumentale partituur tijdens de Proms in de Londense Royal Albert Hall, met zijn prachtige akoestiek, was een vreugde die mij altijd bij zal blijven.

Klaus Bertisch:

Audi op zijn best. Het Muziektheater werd omgetoverd tot een religieuze ruimte en hij wist ervoor te zorgen dat een lastig stuk met een godsdienstig thema een evenement werd. Aan de scène van de vogelpreek is vaak geen vertellende handeling verbonden. Doordat Audi ervoor koos om François les te laten geven aan kinderen, werd het toch levendig. Met de prominente plaats op het toneel van het Residentie Orkest werd de muziek onderdeel van de handeling.

Olivier Messiaen verenigt aarde en hemel met muziek. Het tot honderdtwintig musici uitgebreide Residentie Orkest speelt fenomenaal onder de koepel van de kerk die in Het Muziektheater is gebouwd. Dirigent Ingo Metzmacher, tijdens zijn laatste productie als chef-dirigent geheel in zijn element, pakte telkens opnieuw dikke folianten met nog veel meer noten.

Saint François lijkt met alleen al ruim vier uur muziek een beproeving van de toeschouwer. Maar de Nederlandse geësceneerde première van het werk uit 1983 is een markant moment in de Hollandse operahistorie, na vijfeneenhalf uur begroet met veel applaus. De zeer lange tweede acte is een wonder in het oeuvre van Pierre Audi. Schoonheid, muziek en geloof zijn één bij de Engel, de prachtig hoog zingende Camilla Tilling. Een meester-greep is de vertederende scène met de beroemde preek tot de vogels. Audi laat hier Franciscus een uitspraak van Christus in de praktijk brengen: 'Laat de kinderen tot mij komen, want voor hen is het koninkrijk der hemelen.' Hartveroverend is de naïviteit van broeder Masseus, de extraverte Thomas Randle.
– Kasper Jansen, *NRC Handelsblad* (2 juni 2008)

Da hilft nur glauben

Pierre Audi, der langjährige künstlerische Leiter der Nederlandse Opera, und sein Bühnenbildner Jean Kalman wählten zu Recht einen eher abstrakten Ansatz, der die Musik selbst zum Ausgangs- und Angelpunkt machte: Das Orchester, ein imposanter, unablässig pulsierender Klangkörper von weit über hundert Instrumentalisten, füllte das eigentliche Bühnenrund, das sich nach oben in eine gewaltige Himmelskuppel öffnete –

als stiege das, was Messiaen ausdrücklich zum Lob und Ruhme Gottes verfasst hat, direkt hinauf in die höheren Sphären. Vor allem Rod Gilfry machte die Titelrolle zu einem Heiligen aus Fleisch und Blut, begnadet mit visionärer Kraft und doch menschlicher Hinfälligkeit nicht überhoben. Die Schlüsselszene der Stigmatisierung wurde in Gilfrys ungekünstelter Verkörperung zu einem beklemmenden Höhepunkt der Aufführung. Dabei wahrte die Regie, wie zuvor in den Begegnungen mit dem Engel, jenen heiklen Grat, der zwischen glaubhafter Symbolik und religiöser Rührseligkeit verläuft. Zusammen mit der höhensicheren, in fast instrumentaler Klarheit singenden Camilla Tilling als bezauberndem Engel bildete Delamboye ein starkes Gegensatzpaar zu Franziskus, das gleichsam dessen Lebensoptionen zwischen totaler Bejahung und Negation des Glaubens verkörperte.

– Christian Wildhagen, *Frankfurter Allgemeine Zeitung* (5 juni 2008)

Un **Saint François** pour célébrer Messiaen

À la fois directeur du Nederlandse Opera et metteur en scène, Pierre Audi apporte une pierre décisive à l'histoire de l'oeuvre en signant une magnifique production dont les images émeuvent et émerveillent autant que la partition de Messiaen. Les costumes d'Angelo Figus sont splendides, tant pour les frères (les robes de bure semblent couvertes de petites plumes d'oiseaux) que pour l'ange (tour à tour extraterrestre ou Arlequin) ou pour les... enfants. Car une des idées géniales de la mise en scène d'Audi est d'avoir peuplé d'une vingtaine de jeunes enfants la scène du prêche aux oiseaux, enfants de toutes les couleurs qui écoutent, imitent, dessinent ou montrent les oiseaux si bien qu'ils finissent par les personnifier. Audi réussit également à caractériser chacun des frères qui entourent Saint François, et on se prend particulièrement de sympathie pour Frère Bernard (Armand Arapian) et Tom Randle, tous deux excellents.

– François Jongen, *La Libre Belgique* (20 juni 2008)

The oratorio texture comes as a relief after the almost sadistic monotony of Messiaen's vocal writing: an elocutionary chant that always slows the orchestral tempo, with never an ensemble in sight, and puts great strain on the central character. The conductor, Ingo Metzmacher, brought the score to bristling life, but whether the theme of transcendental empathy at the opera's core is living or merely notional, I remain in doubt.

– Paul Driver, *The Sunday Times* (22 juni 2008)

Amsterdam's inspired staging was by Pierre Audi, who heads both Netherlands Opera and the Holland Festival. It starred Rod Gilfry as an intense St. Francis, in what was clearly the performance of the Southern California baritone's career. Camilla Tilling was the Angel, with a voice that sounded in direct contact with heaven. Ingo Metzmacher conducted the Hague Philharmonic, which was seated on the stage and filled the Muziektheater with brilliance. An abstract set, designed by Jean Kalman and inspired by the sculpture of Christian Boltanski, was placed in front of the musicians. Most of the acting was understated, Zen-like in its focus. Francis preached not to birds but young schoolchildren, and time flew as the stage was spread with joy.

– Mark Swed, *Los Angeles Times* (25 juni 2008)

Proms Concert

As for last night's Prom from The Hague Philharmonic and the Netherlands Opera Chorus, it beggars all description. Over six spellbinding hours they and a fine cast of nine singers gave us Messiaen's tremendous opera on the life of St Francis of Assisi. It's a tough call to portray saintly perfection without appearing insipid, but baritone Rod Gilfrey seized the opportunities for characterisation. Behind him the 120-strong orchestra and the chorus performed as if their lives depended on it, bringing out the naïve pictorialism, the grandeur, and above all the vast tenderness of Messiaen's resplendent score.

– Ivan Hewett, *The Daily Telegraph* (8 september 2008)

Last night's Proms performance was as close to musical heaven as you could imagine. If you hear only one thing this week, let it be this. It was an unforgettable experience for the couple of thousand who were there, who gave the Hague Philharmonic (Residentie Orkest), the Choir of Netherlands Opera and conductor Ingo Metzmacher the ecstatic reception they deserved.

– Tom Service, *Opera Today* (8 september 2008)

Netherlands Opera's vibrant and gripping concert performance of the French composer's single, epic, amazing opera should ring in our ears for ever.

– Geoff Brown, *The Times* (9 september 2008)

Louis Andriessen's most recent music theatre work, created together with film director Hal Hartley, is based mainly on Dante's **La Divina Commedia**, as well as on early Dutch and German sources and paintings by Hieronymus Bosch. The simultaneous existence of heaven, purgatory and hell, the parallelity between various scenes and the use of film and theatre techniques create a complexity that corresponds neatly to Dante's masterpiece. The events on the screen and stage, including dance, spoken text and singing, are primarily reactions to Andriessen's exceptionally diverse music. DNO enjoys a longstanding relationship with Louis Andriessen, having staged his previous operas **De Materie**, **ROSA, a Horse Drama** and **Writing to Vermeer**. Conductor Reinbert de Leeuw and ASKO|Schönberg form a dependable combination for contemporary repertoire. The Royal Theatre Carré was used in a creative and innovative way, allowing film-reality and stage-reality to overlap. Claron McFadden – a regular and most welcome guest at DNO – sang the role of Beatrice, and Andriessen's muse Cristina Zavalloni made her DNO debut as Dante. Zavalloni is renowned for her crossovers between classical and popular music. The prominent Dutch actor Jeroen Willems played the fallen angel Lucifer.

La Commedia

6 voorstellingen / performances in Koninklijk Theater Carré

muzikale leiding
musical direction
Reinbert de Leeuw
regie / stage direction
film / film
Hal Hartley
decor / sets
Paul Clay
kostuums / costumes
Robby Duiveman
licht / lighting
Scott Zielinski
electronische geluids-
fragmenten / electronic
sound fragments
Anke Brouwer

Beatrice
Claron McFadden
Dante
Cristina Zavalloni
Lucifer
Jeroen Willems
Casella
Marcel Beekman

orkest / orchestra
Asko|Schönberg
vocaal ensemble / vocal
ensemble
Synergy Vocals
instudering / preparation
Michaela Haslam
kinderkoor /
children's chorus
**De Kickers van Muziek-
school Waterland**
instudering / preparation
Jan Maarten Koeman

coproductie met /
co-production with
Holland Festival

HF

Het nieuwste muziektheaterwerk van Louis Andriessen, waarvoor hij samenwerkte met filmregisseur Hal Hartley, is voornamelijk gebaseerd op Dantes **La Divina Commedia**, daarnaast op oude Nederlandse en Duitse bronnen en schilderijen van Jeroen Bosch. Het gelijktijdig bestaan van hemel, vagevuur en hel, de paralleliteit van verschillende scènes en het gebruik van filmische en theatrale middelen creëren een complexiteit die past bij Dantes grootse schepping. Hierbij zijn de gebeurtenissen op filmdoek en toneel – waaronder dans, gesproken taal en zang – vooral reacties op Andriessens uitermate gevarieerde muziek voor **La Commedia**. DNO heeft een jarenlange band met Louis Andriessen. Eerder werden hier van hem uitgevoerd: **De Materie**, **ROSA**, **a Horse Drama** en **Writing to Vermeer**. Reinbert de Leeuw leidde Asko|Schönberg, een vertrouwde combinatie in het hedendaagse repertoire. Er werd op creatieve en vernieuwende wijze gebruikgemaakt van de ruimte in Koninklijk Theater Carré, waarbij filmwerkelijkheid en theaterwerkelijkheid in elkaar overlopen. Claron McFadden – bij DNO een vaak en graag geziene gast – zong Beatrice, en Andriessens muze Cristina Zavalloni maakte als Dante haar DNO-debuut. Zavalloni is beroemd om haar cross-overs tussen klassieke zang en popmuziek. De vooraanstaande Nederlandse acteur Jeroen Willems speelde de gevallen engel Lucifer.

Klaus Bertisch:

La Commedia was a real happening in Carré. In Hal Hartley's staging, the action on the screen and on the stage is intertwined. Audiences were invited to bring together the various levels contained in the work, and were assisted by Jeroen Willems, who played the devil engagingly. Carré's interior was used creatively, with the orchestra recessed into the centre ring and the film and video screens placed in different places around the space. ASKO|Schönberg is the ensemble and Reinbert de Leeuw the conductor for this music.

Klaus Bertisch:

La Commedia was een happening in Carré. In de regie van Hal Hartley leverden de disciplines film en theater commentaar op elkaar. Toeschouwers werden uitgedaagd om de verschillende niveaus in dit werk samen te brengen. Zij werden daarbij geholpen door Jeroen Willems die op een innemende manier de duivel speelde. Er is mooi omgegaan met de mogelijkheden van Carré: het orkest zat op de piste en de beeldschermen hingen op verschillende plaatsen in de ruimte. Asko|Schönberg is hét ensemble en Reinbert de Leeuw dé dirigent voor deze muziek.

Een 'opera' van Louis Andriessen is nooit een traditioneel werk. Klassieke ingrediënten als een heldere plot of een psychologische ontwikkeling van de personages moeten plaatsruimen voor een meer abstracte aanpak: een web van ideeën en associaties. Het banale klinkt hier brutaler dan ooit en het verhevene kerft diep in de ziel. Blijven de eerste twee delen nog wat voorspelbaar in de parodieachtige elementen, dan bieden de laatste twee delen van het beste wat Andriessen al heeft geschreven. De subliem veelzijdige Cristina Zavalloni is zowat Andriessens fetisjzangeres van de laatste tien jaar en draagt als (vrouwelijke!) Dante ook deze voorstelling. De sopraan Claron McFadden zet met stralende hoge noten een hemelse Beatrice neer. De revelatie is echter Jeroen Willems als Lucifer, een acteur die tussen al dat geweld vocaal overeind blijft.

– Maarten Beirens, *De Standaard* (14 juni 2008)

La Commedia is billed as a 'Filmopera', and Hartley's black-and-white cinema images, projected onto four separate screens in the course of the two-hour performance, leave at least as much of an impression as Andriessen's rowdy score. The total effect, in Amsterdam's tightly packed Royal Carré Theater, is both overwhelming and diffuse. Hartley leaps with enthusiasm upon all the layers of rendering available to him. While video often forms a kind of animate wallpaper for fashionable opera productions, Hartley has made the leap into meaningful interaction. His characters move effortlessly from celluloid to reality and back, none more tellingly than Willems' mesmeric Lucifer. This is a well-sung and flawlessly executed evening of music theater, held tightly together by conductor Reinbert de Leeuw.

– Shirley Aphorpe, *Bloomberg News* (16 juni 2008)

Kaum ein Komponist fühlt sich in seinem Land, unter seinen Leuten, so hörbar zu Hause wie der Niederländer Louis Andriessen, dessen Dante-Nachempfindung **La Commedia**

nun im Koninklijk Theater Carré Amsterdamer fröhliche Uraufführung feierte. Sogar die Königin war gekommen, wenn auch nur privat, wie es hieß. Aber ist solch ein Privatbesuch nicht die größere Ehre? Andriessen spricht eine gemäßigt moderne, reizvolle, aber niemals überwältigende Musiksprache.

– Helmut Mauró, *Süddeutsche Zeitung* (21 juni 2008)

There is nothing ethereal about this opera. Its questing vigour is of a materialist, Brechtian, Godardian kind. It relishes the mixture of media, musical quotations and parody, intellectual subtexts and ironic commentary while remaining spunkily itself – a brilliant, new-fangled circus. Andriessen's score is a holiday of inventiveness and the distillation of a lifetime's creativity. It was expertly conducted by his lifelong supporter Reinbert de Leeuw.

– Paul Driver, *The Sunday Times* (22 juni 2008)

Richard Strauss and Hugo von Hofmannsthal's fairytale tells the story of how an empress from the Kingdom of the Spirits is put severely to the test and emerges as a complete person. The composer and librettist both considered **Die Frau ohne Schatten** the most significant work in their long and fruitful collaboration. Conductor Marc Albrecht made his triumphant DNO debut, leading the Netherlands Philharmonic Orchestra. Director Andreas Homoki's staging of this opera (Geneva, 1992) resulted in his definitive international breakthrough. Set and costume designer Wolfgang Gussmann applied naïve colours and surprising stage effects to his creation.

Hein Mulders:

The 2008-2009 season, with Marc Albrecht's debut as an absolute highlight, opened with a bang. The production that brought Andreas Homoki international recognition was presented with a cast led by five top Strauss singers.

Die Frau ohne Schatten

8 voorstellingen / performances in Het Muziektheater

muzikale leiding
musical direction
Marc Albrecht
regie / stage direction
Andreas Homoki
decor / sets kostuums /
costumes
Wolfgang Gussmann
licht / lighting
Franck Évin

Der Kaiser
Klaus Florian Vogt
Die Kaiserin
Gabriele Fontana
Die Amme
Doris Soffel
Der Geisterbote
Peteris Eglitis
Der Hüter der Schwelle
des Tempels /
Die Stimme des Falken
Lenneke Ruiten
Eine Stimme von oben
Corinne Romijn
Erscheinung eines
Jünglings
Jean-Léon Klostermann
Barak der Färber
Terje Stensvold
Sein Weib
Evelyn Herlitzius

Der Einäugige
Roger Smeets
Der Einarmige
Alexander Vassiliev
Der Bucklige
Torsten Hofmann
Dienerinnen
Lenneke Ruiten
Anneleen Bijnen
Inez Hafkamp
Die Stimmen der Wächter
der Stadt
Peter Arink
Leo Geers
Harry Teeuwen
Kinderstimmen
Tomoko Makuuchi
Jeanneke van Buul
Ineke Berends
Bernadette Bouthoorn
Hiroko Mogaki

orkest / orchestra
**Nederlands
Philharmonisch Orkest**
koor / chorus
**Koor van
De Nederlandse Opera**
instudering / preparation
Martin Wright

In de vorm van een sprookje vertellen Richard Strauss en Hugo von Hofmannsthal hoe de keizerin – afkomstig uit het Geestenrijk – na zwaar op de proef te zijn gesteld een compleet mens wordt. De componist en de librettist zagen **Die Frau ohne Schatten** als het belangrijkste werk uit hun langdurige en vruchtbare samenwerkingsperiode. Dirigent Marc Albrecht maakte zijn triomfantelijke DNO-debuut aan het hoofd van het Nederlands Philharmonisch Orkest. Voor regisseur Andreas Homoki betekende een productie van deze opera destijds zijn definitieve internationale doorbraak (Genève, 1992). Decor- en kostuumontwerper Wolfgang Gussmann paste in zijn creatie naïeve kleuren en verrassende toneleffecten toe.

Hein Mulders:

Met het debuut van Marc Albrecht als absoluut hoogtepunt kende het seizoen 2008-2009 een verpletterende opening. De productie waarmee Andreas Homoki internationaal doorbraak werd gepresenteerd met een cast die aangevoerd werd door een kwintet top-Strauss-vertolkers.

Zelden in de nu 22-jarige geschiedenis van het Amsterdamse Muziektheater werd door zoveel grote stemmen zo krachtig gezongen en werd in de orkestbak zo overdonderend luid gespeeld als nu in deze internationaal befaamde voorstelling van Andreas Homoki uit 1992. Het wonder van deze formidabele uitvoering is het onder leiding van de onvermoeibaar sterk dirigerende Marc Albrecht ineenvloeien van een aansprekende

enscenering, met overweldigende muziek en zang. Zó hoort het in opera!

– Kasper Jansen, *NRC Handelsblad* (2 september 2008)

Homoki's **Frau** betekende zijn internationale doorbraak en werd in tal van operahuizen op het repertoire genomen. Voor DNO werd hij nog één keer uit de mottenballen gehaald. Dat klinkt negatiever dan het is, want de slimme productie van deze superingewikkelde symbolistische opera oogde prachtig tijdloos. Hier krijgt de muziek de hoofdrol en die wordt door het Nederlands Philharmonisch Orkest en dirigent Marc Albrecht superieur opgeëist. Albrecht is een geniaal dirigent die op momenten dat het moest alle teugels liet vieren en op andere momenten het immens uitgedijde orkest tot ongekend teder orkestspel verleidde. Hierop past niets anders dan het etiket glorieus. Aan de vijf uitstekende hoofdrolzangers bungelde vooral het labeltje volumineus.

– Peter van der Lint, *Trouw* (3 september 2008)

Der Amsterdamer Oper gelingt mit **Frau ohne Schatten** ein fulminanter Spielzeit-Einstieg

Albrecht wahrte Transparenz im groß entfalteten Klang, umging Schwelgerisches, ließ sich aber mit Lust auf das düster Dräuende ein und konterkarierte das vor allem mit den Inseln traurig schöner Streicherpassagen. Dass Evelyn Herlitzius mit allen dramatischen Strauss-Wassern gewaschen sein würde, war klar. Doch so sicher, ohne jede flackernde Schärfe, so ausgeglichen und dabei intensiv wie als Färbersfrau war sie noch selten zu erleben. Gabriele Fontana als durch Mitleid wissend gewordene Kaiserin war dazu ein komplementärer Glücksfall. Terje Stensvold als warm tönendem, exzellent artikulierendem Barak stand der aktuell als Bayreuther Stolzing und auch sonst auf Strahlemann abonnierte Klaus Florian Vogt gegenüber. Das ist sicher nicht unproblematisch; doch wie da einer mit lyrischem Schmelz und Format jedem Orchesteraufwallen mühelos und selbstverständlich begegnet, das fasziniert. Auch Doris Soffels Amme beeindruckt mit ihrer Intensität und sich steigernder Klarheit.

– Joachim Lange, *Frankfurter Rundschau* (4 september 2008)

Nach angespanntem Beginn entfalteten Marc Albrecht und das Niederländische Philharmonische Orchester einen Glanz, der in seiner sinfonischen Intensität und Farbigkeit exemplarisch zu nennen war. Unerschöpflich der Reichtum an Nuancen, an genau ausgehörten Mischungen der Stimmen und Instrumentengruppen; beeindruckend die dynamische Kontrolle des über

hundertköpfigen Orchesters, das gleichwohl mit einer einzigen, überaus differenzierten Stimme zu sprechen schien und die Sänger zu immer neuen Höhen trug. Derart beflügelt und von Marc Albrechts stets organisch fließendem Tempo sicher durch die überaus anspruchsvolle Partitur geleitet, vollbrachten alle Solisten, namentlich aber Evelyn Herlitzius als Färberin und Gabriele Fontana in der Rolle der Kaiserin, überragende Leistungen. Wo so eindrucksvoll musiziert und gesungen wird wie in Amsterdam, unterstreicht die **Frau ohne Schatten** eindrucksvoll ihren singulären Rang im Schaffen von Strauss.
– Christian Wildhagen, *Frankfurter Allgemeine Zeitung* (5 september 2008)

What made it so great? Well, for starters, the DNO had the excellent Netherlands Philharmonic Orchestra in the pit under the superb leadership of Marc Albrecht. The proximity of the players to us spectators allowed us to revel in illuminating details of the score rarely heard with such clarity, even at the Mighty Met. Albrecht and the orchestra were the triumphant stars of the night, their ovation before the start of each succeeding act growing in intensity until a veritable shouting match of approval ensued at the final call. On to the next 'strength': the singers could hardly have been bettered. This **Die Frau ohne Schatten** was overwhelming proof, should any be needed, that a production can successfully be cutting edge, contemporary, and hip while still telling the story and enhancing, nay respecting, the musical values. This fine achievement gave me cause to reflect that in all the many years I have seen selected performances in this house, I can count on one finger the number of times I thought they missed the mark. Once! The Netherlands Opera has an enviable history of compelling theatre; highly interesting, vibrant, and polished. 'Modern' art, yes, but not 'Art' without regard to its audience. Add to that the consistently high musical values here and... doink!... this seems to be my favorite place to attend opera, beyond the 'Shadow' of a doubt.
– James Sohre, *Opera Today* (5 september 2008)

The historical episode of a Tsar accused of the murder of the rightful heir to the throne led to the moving psychological drama **Boris Godunov**. The progressive Boris was not a poor ruler, but his split personality and ghosts from his past brought about his downfall. In his DNO debut, the Russian conductor Alexander Lazarev piloted The Hague Philharmonic through the brilliant score by his fellow countryman Mussorgsky. In Willy Deckers' staging, a large golden chair represented power: this throne was, due to its size, difficult to ascend and risked being toppled. Set and costume designer John Macfarlane's work betray his speciality as a painter: he painted the backgrounds and a striking portrait of the murdered prince himself. Bayreuth veteran John Tomlinson returned in this revival as the tormented monarch. Other significant roles in this dark-hued opera – thanks to the predominance of the male roles – include the monk Pimen (Vladimir Vaneev), the intriguer Shuisky (Chris Merritt) and the pretender to the throne Grigory (John Daszak). The Koor van De Nederlandse Opera had a prominent role as the people and the boyars.

Klaus Bertisch:

With John Tomlinson DNO found a renowned singer without the airs of stardom. He was noticeably committed to, and involved in, this physically demanding production.

Martin Wright:

Only a few operas place the chorus in a true 'leading role'. Boris Godunov is one of these, and our chorus was amazingly powerful and moving in their portrayal of the Russian people.

Boris Godoenov

9 voorstellingen/performances in Het Muziektheater

muzikale leiding
musical direction
Alexander Lazarev
regie/**stage direction**
Willy Decker
instudering/**preparation**
Martin Gregor Lütje
decor/**sets** kostuums/
costumes
John Macfarlane
licht/**lighting**
David Finn
dramaturgie/**dramaturgy**
Klaus Bertisch

Boris Godoenov
John Tomlinson
Feodor
Brian Asawa
Xenia
Marina Zyatkova
Xenia's voedster
Nina Romanova
Vorst Vasili Ivanovitsj
Sjoejski
Chris Merritt
Andrej Sjtsjelkalov
Albert Schagidullin
Pimen
Vladimir Vaneev

De pretendent onder de
naam Grigori
John Daszak
Varlaam
Werner Van Mechelen
Misail
Brian Galliford
Herbergierster
Carole Wilson
Joerodivj
Alex Grigorev
Nikititsj
Kurt Geysen
Officier van de grenswacht
Jan Alofs

orkest/**orchestra**
Residentie Orkest/
The Hague Philharmonic
koor/**chorus**
Koor van
De Nederlandse Opera
instudering/**preparation**
Martin Wright

Het historische gegeven van een tsaar die beschuldigd wordt van moord op de rechtmatige troonopvolger leidde in **Boris Godoenov** tot een aangrijpend psychologisch drama rond een gespleten persoonlijkheid. De vooruitstrevende Boris was geen slecht heerser maar de spoken uit het verleden veroorzaakten zijn ondergang. Als DNO-debutant leidde de Rus Alexander Lazarev het Residentie Orkest door de gloedvolle partituur van zijn landgenoot Moesorgski. In Willy Deckers encensering vertegenwoordigde een grote gouden stoel de macht: deze troon was door zijn hoogte moeilijk te bestijgen en kan ook omvallen. Decor- en kostuumontwerper John Macfarlane is kunstschilder, wat hij duidelijk liet zien in de fraaie door hemzelf geschilderde doeken en het indringende portret van het vermoorde prinsje. Bayreuth-veteraan John Tomlinson keerde in de reprise terug als de gekwelde vorst. Andere belangrijke rollen in deze door het grote aandeel van de mannenpartijen donker gekleurde opera waren de kluizenaar Pimen (Vladimir Vaneev), de intrigant Sjoejski (Chris Merritt) en de troonpretendent Grigori (John Daszak). Het Koor van De Nederlandse Opera was prominent aanwezig als het volk en de bojaren.

Klaus Bertisch:

Met John Tomlinson had DNO een beroemde zanger in huis die zijn beroemdheid niet laat voelen. In deze fysiek zware productie toonde hij opvallend veel betrokkenheid.

Martin Wright:

Slechts een paar opera's hebben een echte hoofdrol voor het koor. **Boris Godoenov** is er zo eentje, en ons koor was buitengewoon sterk en ontroerend in zijn vertolking van het Russische volk.

Een **Boris** met de visuele kracht van een icoon: zo laat de **Boris Godoenov** van De Nederlandse Opera zich het best typeren. Wat een vondst van Willy Decker: die goudgeverfde, overmaatse keukenstoel! Die reduceert zelfs tsaren en dictators tot kabouters waardoor ze iets kwetsbaars krijgen. Het oog komt niets tekort. Het oor ook niet, trouwens. Net als in de **Boris** van 2001 wordt de titelrol gezongen door de Britse bas John Tomlinson. Zijn vocale prestaties blijken wederom overtuigend. Net zo overtuigend zijn het kwikzilveren timbre van de Russische sopraan Marina Zyatkova als Xenia en de stem van Brian Asawa (Feodor). Het koor is de echte ster van deze **Boris**. Tweeënhalf uur lang functioneert het op het allerhoogste niveau. Het jubelt, smeekt en treurt totdat het terecht na afloop onder bravogeroep wordt bedolven.

– Oswin Schneeweisz, *Algemeen Dagblad* (1 oktober 2008)

Boris Godoenov gaat door merg en been

De Nederlandse Opera opent het seizoen met een pracht van een **Boris Godoenov**. Gelukkig is John Tomlinson als grootste attractie teruggekeerd in de titelrol. Met een stem die hoorbaar veel heeft meegemaakt en een flinke dosis inlevingsvermogen geeft hij de tragedie huiveringwekkend gestalte. Decker laat zich graag leiden door het principe dat minder meer kan zijn. Maatschappelijke en psychologische contrasten brengt hij haarscherp in beeld, en de muziek krijgt de ruimte die zij verdient.

– Thiemo Wind, *De Telegraaf* (2 oktober 2008)

Die aktuelle Wiederaufnahme von Modest Mussorgskijs Ur-**Boris** in der Inszenierung von Willy Decker aus dem Jahr 2001 hat absolutes Premierenformat. Alle Beteiligten, die 110 Chorsänger, der Kinderchor, die Solisten und das Residenz Orchester werden durch einen gemeinsamen Kunstwillen zusammengeschweißt. Dessen autoritatives Zentrum ist der Dirigent Alexander Lazarev: Asketisch, konzis, ohne einen Hang zu Draperien, dynamisch kaum über ein verhaltenes Mezzopiano hinausgehend, legt Lazarev die innerlich ausgezehrten, riesigen Strukturen des Ur-**Boris** offen. In gleicher Weise beeindruckt auch der von Martin Wright vorbereitete Chor durch eine puristische aromantische Interpretation ohne Pathos und aufgesetzte Emphase. Ungeschönt-schnörkellose Expressivität vereint sich mit einer Pianokultur, die aus der geistigen Disziplin sängerischer Selbstzurücknahme, aus dem Verzicht auf Patina und plakative Farbgebung erblüht. Klarer, stringenter und überzeugender kann ein Chor den **Boris Godunov** nicht singen.

– Christian Tepe, *Oper & Tanz* (november/december 2008)

The expeditions of this thirteenth-century tradesman and explorer inspired Tan Dun's first opera, **Marco Polo** (1996). Led by the ghosts of Dante and Scheherazade, Marco and Polo travel over oceans, deserts and mountains, arriving at the Great Wall of China where Kublai Khan is awaiting them. Medieval chants, ancient sound colours, violence, human desires and the sensuality of nature open up a world of light. Marco and Polo are transformed into Marco Polo; eternity begins. The goal of the Chinese composer Tan Dun is to create a synthesis between East and West. He conducted the Netherlands Chamber Orchestra at the first six performances; Steven Osgood led the remaining three. Pierre Audi directed the production, following his staging of the world premiere of Tan's **Tea** in Tokyo and its subsequent DNO performances. The cast included impressive showings by vocalists Sarah Castle (Marco) and Charles Workman (Polo), as well as Tania Kross and the singer/acrobat Zhang Yun from the Peking Opera. Cappella Amsterdam was guest vocal ensemble. The DVD will be released in the first half of 2009.

Klaus Bertisch:

Tan Dun's **Marco Polo** is intellectually multi-layered and thus far from simple. Pierre Audi created an eye-catching staging with fluent transitions. Marco and Polo were superbly interpreted by Sarah Castle and Charles Workman. Tan Dun, as composer and conductor, was the best imaginable coach, creating an alliance between the diverse cultures on stage. The Chinese opera singer and the Oriental dancer formed a unified whole with the Western singers.

Marco Polo

9 voorstellingen/**performances** in Het Muziektheater

muzikale leiding

musical direction

Tan Dun 7 10 13 16 18

21 nov/**November**

Steven Osgood 23 26

28 nov/**November**

regie/**stage direction**

Pierre Audi

decor/**sets** licht/**lighting**

Jean Kalman

kostuums/**costumes**

Angelo Figus

Polo

Charles Workman

Marco

Sarah Castle

Kublai Khan

Stephen Richardson

Water

Nancy Allen Lundy

Chinees/Arabische

danseres/**Chinese/**

Arabian dancer

Muna

Shadow 1/Rustichello/

Li Po

Zhang Jun

Shadow 2/Sheherazade/

Mahler/Queen

Tania Kross

Shadow 3/Dante/

Shakespeare

Stephen Bryant

orkest/**orchestra**

Nederlands Kamerorkest

koor/**chorus**

Cappella Amsterdam

instudering/**preparation**

Daniel Reuss

De ontdekkingsreizen van de 13de-eeuwer Marco Polo vormden de aanzet tot een spirituele ontdekkingsreis in Tan Duns eerste opera uit 1996. Geleid door de schimmen van Dante en Sheherazade reizen Marco en Polo over zeeën, woestijnen en bergen, om aan te komen bij de Grote Muur, waar Kublai Khan op hen wacht. Middeleeuwse kerkgezangen, oeroude klankkleuren, geweld, verlangens en de zinnelijkheid van de natuur openen een wereld van licht. Marco en Polo maken plaats voor Marco Polo; het oneindige begint. De Chinese componist Tan Dun streeft in zijn oeuvre naar een synthese van Oost en West. Hij leidde zelf het Nederlands Kamerorkest in de eerste zes voorstellingen; Steven Osgood nam de laatste drie voor zijn rekening. Pierre Audi regisseerde de productie, nadat hij ook de wereldpremière van Tan Duns **Tea** in Tokio en de DNO-voorstellingen daarvan had geënceneerd. Bij de vocalisten vielen Sarah Castle (Marco) en Charles Workman (Polo) op, naast Tania Kross en de uit de Peking Opera afkomstige zanger Zhang Jun, tevens een ware acrobaat. Als vocaal ensemble was Cappella Amsterdam bij DNO te gast. De dvd verschijnt in de eerste helft van 2009.

Klaus Bertisch:

Tan Duns **Marco Polo** kent vele denkniveaus en is dus niet eenvoudig. Pierre Audi heeft een visueel aantrekkelijke regie ontwikkeld met vloeiende overgangen. Marco en Polo werden goed gestalte gegeven door Charles Workman en Sarah Castle. Tan Dun was als componist en dirigent de best denkbare mentor, ook voor de samenwerking tussen de verschillende culturen op het toneel. De Chinese operazanger en de oosterse danseres vormden uiteindelijk een eenheid met de westerse zangers.

Polo singt mit Marco ein Duett 'Ben jij een Marco Polo?', fragt das neueste Projekt der Nederlandse Opera die Bewohner der Stadt. Keiner, der diese Frage bislang mit Nein beantwortet hätte. Dagegen haben schon einige hundert Amsterdamer Schulkinder im Fremden das Eigene entdeckt und sich marcopolomäßig Musik der diversen Seidenstraßenkulturen einverleibt, wie am Freitagabend zu besichtigen war in dem opersamtrot innenausgestatteten Kino-Bus, der vor dem Haupteingang von Het Muziektheater parkt. Das Ich und das Es und die Natur treten auf, Vergangenes kreuzt sich mit Künftigem, Raum wird zu Zeit, Gustav Mahler beschwert sich beim Kublai Khan, Dante beschwätzt Shakespeare, Geigen und Harfen treffen auf Pipa, Sitar und Tabla. Und: Es klingt herrlich! **Marco Polo** [ist] eine Überwältigung, so drall und komplex, dass man sich ein doppeltes Paar Ohren wünscht, um alles fassen zu können, und, in dieser pompösen Amsterdamer Märcheninszenierung von Pierre Audi, wohl auch noch ein paar zusätzliche Augen gebrauchen könnte. Wie Schneewittchen unter den sieben Zwergen erstrahlt die Natur (das Wasser: Sopranistin Nancy Allen Lundy) zwischen den Kapuzen-Kriechtieren des Chores, die sich in Steine oder Krieger verwandeln. Wie das Rumpelstilzchen stampft, kullert und kreischt der famose Erzähler Rustichello (Zhang Jun) über Berg und Tal. Und als Polo (das Es: Charles Workman) sich mit Marco (das Ich: Sarah Castle) zum Duett aufschwingt, wird ganz große Oper daraus.
– Eleonore Büning, *Frankfurter Allgemeine Sonntagszeitung* (9 november 2008)

Hersenspinsel blijkt geniale opera
In Tan Duns muziek klinkt het westerse orkest Aziatisch, en echoot Europa in Aziatische instrumenten. Zoals Tan de modernist Cage op zijn weg vond, zo blijkt de geest van dorpstovenarij samen te vallen met de zin voor mythologie van Audi. Zoals Shakespeare hier opmerkt, vrij naar zijn eigen **The Tempest**: 'Wij zijn van dezelfde stof als waaruit dromen bestaan.'
– Roland de Beer, *de Volkskrant* (10 november 2008)

Een panorama van sprookjesachtige beelden
Marco Polo bevat zanglijnen van imponerende virtuositeit en schoonheid, met dank aan de Italiaanse én de Peking Opera. Er klinken Indiase tabla's en een Chinese pipa, boventoonzang (Himalaya) en Amerikaans vette koperblazers. Regisseur Pierre Audi rijgt met **Marco Polo** een mythische reis aan zijn keten thematisch verwante producties, met **Saint François d'Assise**

(óók een spirituele reis) als recentste voorbeeld. **Marco Polo** bevat talloze prachttableaus; sereen in de personenregie, uitbundig in de aankleding. Op de vurigheid en de inzet van de hele cast, het uitmuntende Cappella Amsterdam en het Nederlands Kamerorkest onder Tans eigen leiding valt evenmin iets af te dingen – integendeel. Iedereen heeft zijn gloeiende best gedaan.

– Mischa Spel, *NRC Handelsblad* (10 november 2008)

Wie aktuell, spannend, ja faszinierend dieses unkonventionelle Operndebüt des 1957 geborenen und seit mehr als zwanzig Jahren in New York lebenden Komponisten immer noch ist, zeigte Pierre Audi mit seiner fantasievollen Neuinszenierung an der Niederländischen Oper in Amsterdam. Wie so oft in den Inszenierungen von Pierre Audi steht eine opulente, breit angelegte, aber stringente Symbolsprache im Mittelpunkt. Die fesselnde Personenregie und das organische Bühnenbild atmen aus dem Sog der Musik heraus, schildern in märchenhaften Bildern die Reise des agierenden 'Marco' und des parallel dazu reflektierenden 'Polo' aus dem Abendland zur chinesischen Mauer. Auf großartige Art und Weise lässt der libanesisische Regisseur in dunkle Umhänge gehüllte und mit Kapuzen verdeckte Pilger zu Stein und zu einem festen Bestandteil seines Bühnesbildes werden, regnen prächtige goldene Schleier auf die Bühne, um die poetisch schimmernde Wüste des Morgenlandes zu zeichnen, prallen abstrakte Symbole auf die wirksam realistischen Konturen des Himalaya-Gebirges und begleiten die historischen Schatten von Dante, Shakespeare, des Mongolenfürsten Kublak Khan und von Li Po, jenem chinesischen Dichter, dessen Lyrik Gustav Mahler in seinem **Lied von der Erde** vertonte, den suchenden Protagonisten. Großartig ist es Tan Dun im Orchestergraben gelungen, seine Musik in gelben, bunten und vielfältigen Farben sowie mit charismatischen Schattierungen zu gestalten. Brillant interpretierte Zhang Jun die virtuose, in der Akrobatik des Yin-Yang-Gesangs angelegte Partie des Rustichello. Einen intensiveren Darsteller als den amerikanischen Tenor Charles Workman kann man sich in der Titelrolle des Polo nicht vorstellen, so charaktervoll und baritonal geschmeidig gelang ihm die Interpretation. Als Gegenpart 'Marco' bewegte Sarah Castle mit wundervoll schimmern Mezzosopran. Stehende Ovationen für die wirkungsvolle Neuinszenierung eines der beeindruckendsten Meilensteine des zeitgenössischen Musiktheaters.

– Marc Fiedler, *Das Opernglas* (januari 2009)

Johann Strauss's **Die Fledermaus** is one of the few operettas to be programmed regularly by opera houses specializing in the more 'serious' repertoire. Like many comic operettas, it is a parody with a moral. The sparkling score is the vehicle for a message not to be taken lightly, which elevates the work to a higher plane. Viennese audiences of the day were, by and large, not amused by the confrontation, but today **Die Fledermaus** is a permanent staple of the repertoire. Friedrich Haider (DNO debut) had led many traditional New Year's performances of **Die Fledermaus** at the Wiener Staatsoper; in Amsterdam he conducted the Netherlands Philharmonic Orchestra in this final revival of Johannes Schaaf's production. The party at the home of Prince Orlofsky became a hilarious Babylonian tableau. The cabaret artist and actor Paul Haenen was brilliant in the speaking role of Frosch, a Dutch-speaking prison warden who took a wrong turn and ended up in a Viennese operetta.

Hein Mulders:

The Dutch comedian Paul Haenen gave – in the best tradition of Viennese popular theatre – a new slant to this classic production by Johannes Schaaf. He was joined by an excellent vocal ensemble led by the Strauss specialist Friedrich Haider.

Die Fledermaus

11 voorstellingen/performances in Het Muziektheater

muzikale leiding
musical direction
Friedrich Haider
regie/stage direction
Johannes Schaaf
decor/sets
Andreas Reinhart †
licht/lighting
Franz Peter David
kostuums/costumes
Peter Pabst
Petra Reinhardt
choreografie
choreography
Bambi Uden

Gabriel von Eisenstein
Albert Bonnema
Rosalinde
Brigitte Hahn
Frank
Klemens Slowioczek
Prinz Orlofsky
Maria Riccarda Wesseling
Alfred
Kurt Streit

Dr. Falke
Markus Eiche
Dr. Blind
Andreas Jäggi
Adele
Valentina Farcas
Ida
Corinne Romijn
Frosch
Paul Haenen
Ali Bey
Edwin Rutten
Iwan
Creso Filho

orkest/orchestra
**Nederlands
Philharmonisch Orkest**
koor/chorus
**Koor van
De Nederlandse Opera**
instudering/preparation
Martin Wright

Johann Strauss' **Die Fledermaus** is een van de weinige operettes die ook vaak op het programma staan bij doorgaans meer op het 'serieuze' werk gerichte operahuizen. Zoals vele operettes houdt ook deze het publiek een lachspiegel voor. De sprankelende muziek is de verpakking van een pittige morele boodschap, waardoor het geheel naar een hoger plan wordt verheven. De Weners uit Strauss' tijd konden de confrontatie slechts matig waarderen, maar in onze tijd is de **Fledermaus** niet meer weg te denken uit het repertoire. Friedrich Haider (DNO-debuut) leidde menigmaal de traditionele nieuwjaarsvoorstelling van **Die Fledermaus** bij de Wiener Staatsoper; nu stond hij voor het Nederlands Philharmonisch Orkest in de allerlaatste reprise van Johannes Schaafs productie. Het feest bij prins Orlofsky werd een hilarische Babylonische spraakverwarring. Veel succes oogstte cabaretier/acteur Paul Haenen, als een Nederlandse, in een Weense operette verdwaalde cipier Frosch (spreekrol).

Hein Mulders:

Paul Haenen gaf als volkskomiek in de beste traditie van het Weense volkstheater een nieuwe impuls aan deze klassieke productie van Johannes Schaaf. Hij werd ondersteund door een goed zangersensemble onder leiding van de Strauss-specialist Friedrich Haider.

De dirigent Friedrich Haider dirigeerde deze operette al meer dan zestig keer en weet dan ook precies waar hij moet inhouden, aandikken en loslaten. De Oostenrijker haalt een opmerkelijk zuivere en stijlvolle klank uit het gezelschap. Ook door de sterke vocale cast blijft deze uitvoering niet alleen als een luchtig schuimpje in herinnering. Brigitte Hahn is een romig klinkende Rosalinde en Albert Bonnema's directe stem zet een ruige Eisenstein neer. Kurt Streit wandelt hier met zijn voorname tenor als elegante minnaar doorheen. De opvallendste verschijningen zijn Valentina Farcas als Adele de dienstster en Maria Riccarda Wesseling als Orlofsky. Beiden blinken uit met hun briljante stemgeluid en levendige acteerwerk.

– Frederike Berntsen, *De Telegraaf* (4 december 2008)

Die Fledermaus is bij DNO een meertalig feest. En zo kon het gebeuren dat Paul Haenen in de rol van de cipier Frosch zorgde voor de hilarische sprankeling die een leuke, aardige **Fledermaus** verandert in een oergeestige en wervelende **Fledermaus**. Als Haenen op het toneel verschijnt, ga je onwillekeurig iets rechterop in je stoel zitten. Als hij de *bühne* verlaat, wil je dat hij meteen weer terugkomt. Haenen maakt er iets onvergetelijks van. De Weense ziel van de muziek wordt hier overtuigend over het voetlicht gebracht. In die bedding komen de solisten makkelijk tot bloei, met voorop sopraan Valentina Farcas als het kamermeisje Adele en de edelgetimbreerde Brigitte Hahn als Rosalinde, die door haar echtgenoot Eisenstein (een degelijke rol van tenor Albert Bonnema) glashard wordt bedrogen, maar van een koude kermis thuiskomt. Sterk zijn ook bariton Markus Eiche als Falke en mezzosopraan Maria Riccarda Wesseling als prins Orlofsky. Het Koor van De Nederlandse Opera maakt indruk in de tweede akte, ook met de gesproken bijdragen in het Chinees, Russisch, Engels en plat Amsterdams. Het maakt van deze **Fledermaus** een gezellig avondje uit.

– Erik Voermans, *Het Parool* (1 december 2008)

Marco Polo in Amsterdam

Gedurende de hele maand november 2008 stond de stad Amsterdam in het teken van een grootschalig door De Nederlandse Opera geïnitieerd cultuurevenement, **Marco Polo in Amsterdam**. De opera **Marco Polo** van Tan Dun in de regie van Pierre Audi vormde de aanleiding voor DNO om met dit omvangrijke cultuurevenement de band met de inwoners van Amsterdam te versterken. Marco Polo beschouwde zijn ontdekkingsreis naar het oosten als een innerlijke zoektocht, die noodzakelijk was om als mens te groeien. Zijn open instelling vormde de inspiratie voor het evenement **Marco Polo in Amsterdam**. Met dit communityproject nodigde DNO iedereen uit om door muziek in de voetsporen van Marco Polo te treden en Amsterdam met al zijn culturele rijkdom te ontdekken. Zo benadrukte DNO de essentie van opera, namelijk de kracht van zingen. Belangrijk was hierbij dat alle Amsterdammers door de vier projecten **Zijderoute**, **Koorstroom**, **Zeedijk** en **Zangkaart** zelf de kans kregen te zingen en zelf konden ontdekken wat zingen voor hen betekent.

Door deze vier verschillende projecten vergrootte DNO haar zichtbaarheid in Amsterdam. DNO opereerde actief buiten de grenzen van Het Muziektheater en legde op een nieuwe manier een verbinding met de mensen in de stad. De kunstvorm opera werd door **Marco Polo in Amsterdam** voor allen toegankelijk gemaakt. Het evenement heeft aangetoond dat opera op een actuele manier van belang is voor onze samenleving. In totaal bezochten meer dan 15.000 mensen een of meerdere onderdelen van het evenement.

Marco Polo in Amsterdam werd vanaf oktober 2006 door een groeiend team van enthousiaste medewerkers in samenwerking met de afdeling Communicatie van DNO voorbereid. De artistieke leiding was in handen van Anthony Heidweiller. Gedurende een jaar werkte DNO samen met scholen, koren, studenten en vele andere belangrijke partners, in het geheel meer dan 2250 deelnemers. Deelnemers en bezoekers werden geconfronteerd met de vraag: 'Ben jij een Marco Polo?' DNO is trots op de resultaten van deze ontdekkingsreis.

Marco Polo in Amsterdam

During the month of November 2008, Amsterdam was dominated by **Marco Polo in Amsterdam**, a large-scale cultural event initiated by De Nederlandse Opera. The opera **Marco Polo** by Tan Dun, directed by Pierre Audi, provided DNO with an opportunity to strengthen its ties with the city of Amsterdam by means of this extensive cultural programme. Marco Polo considered his expedition to the Far East as an inner journey essential to his personal growth. His open-minded nature inspired **Marco Polo in Amsterdam**, a community project with which DNO invited all Amsterdammers to follow in Marco Polo's footsteps through music and to discover Amsterdam's rich cultural diversity. In doing so, DNO underscored the essence of opera: the power of singing. One important aspect of the four projects comprising **Marco Polo in Amsterdam** – Silk Road, Choral Flow, China Town and Vocal Map – was that Amsterdammers be given the opportunity to sing and to discover what singing means to them.

These four projects enabled DNO to increase its visibility in Amsterdam. DNO operated actively outside the confines of Het Muziektheater and explored new ways of reaching out to local residents. **Marco Polo in Amsterdam** made opera as an art form accessible to a wide audience, and proved that opera has a valuable place in modern society. In total, more than 15,000 people attended one or more segments of the event. Preparations for **Marco Polo in Amsterdam** began in October 2006 by an enthusiastic team in conjunction with DNO's Communications department. Anthony Heidweiller was artistic director of the project. For the next year DNO worked together with schools, choirs, students and many other partners – some 2,250 participants in all. Visitors and participants alike were asked the question: 'Are you a Marco Polo?' DNO is proud of the results of this voyage of discovery.

Anthony Heidweiller

Zijderoute

Elf klassen van verschillende Amsterdamse middelbare scholen leerden een lied uit een andere cultuur. Op een vijf maanden durende ontdekkingsreis werden de klassen begeleid door elf Amsterdamse musici afkomstig uit landen van de **Zijderoute**. Deze reis begon met het instuderen van een lied. Dit samen zingen was meer dan alleen muziek maken: de musici hebben door de muziek de cultuur van hun land geïntroduceerd en toegelicht. Tijdens het Zijderouteconcert voerden alle scholieren hun liederen voor elkaar in Het Muziektheater uit. Van deze ontdekkingsreis werd een film gemaakt die in de Zijderoutebus, een tot tentoonstellingsruimte omgebouwde bus van het GVB, getoond werd. De Zijderoutebus was de hele maand november op verschillende plaatsen in Amsterdam te zien en werd door meer dan 3500 Amsterdammers bezocht.

Zeedijk

Studenten van het Conservatorium van Amsterdam en de Theaterschool hebben de verhalen van de Zeedijk opgespoord. Centraal stonden de mensen die op de Zeedijk leven en werken. Hun verhalen vormden de inspiratiebron voor korte voorstellingen, gemaakt door de studenten. De afdeling Kamermuziek van het Conservatorium van Amsterdam heeft de opera **Marco Polo** van Tan Dun als aanleiding genomen om zich te verdiepen in Tans kamermuziek. Meer dan 7.100 mensen hebben op twee zondagen de voorstellingen in de restaurants, winkels en cafés van de Zeedijk bijgewoond.

Silk Road

Eleven classes from different Amsterdam secondary schools learned a song from another culture. The students taking part in this five-month musical journey were accompanied by eleven Amsterdam-based musicians from the countries along the **Silk Road**. The journey began with learning a song. Singing together is more than just making music: the musicians introduced and described, via their music, the culture of their homeland. At the Silk Road Concert in Het Muziektheater, the students performed their songs for one another. A film documenting this expedition was shown in the Silk Road Bus, a city bus transformed into a mobile exhibition space. The Silk Road Bus travelled to various locations in Amsterdam throughout the month of November and attracted more than 3,500 visitors.

China Town

Students from the Amsterdam Conservatory and the Drama School went in search of stories about the Amsterdam's China Town, and about the people who live and work there. These life stories formed the basis for short performances created by the students themselves and performed on location. Tan Dun's opera **Marco Polo** offered students from the chamber music department of the Amsterdam Conservatory the impetus to study and perform his own chamber music compositions. More than 7,100 visitors attended the performances in Zeedijk's cafés, shops and restaurants on two consecutive Sunday afternoons.

Koorstroom

Op 28 november stroomden meer dan 1.800 stemmen langs Het Muziektheater. Meer dan 3.000 bezoekers werden meegenomen op een muzikale reis rondom het hele gebouw en vonden daarbij elf koren op hun weg. Een van de koren die deel uitmaakten van de **Koorstroom** was het speciaal door DNO opgerichte Amsterdams Stadschoor. DNO gaf iedereen de kans gratis deel te nemen aan dit bijzondere project. Het koor groeide uit tot 650 leden. Alle elf koren zongen een exclusief voor deze avond gecomponeerd muziekstuk van de Amsterdammer Bob Zimmerman. Naast de amateurkoren, die gesteund werden door Amsterdamse musici afkomstig uit landen van de Zijderoute, verleende ook een aantal zangers van het Koor van De Nederlandse Opera zijn medewerking. Voor Koorstroom zijn leerlingen van de Christelijke Scholengemeenschap Buitenveldert door DNO en de Stichting Praemium Erasmianum benaderd om teksten over kosmopolitisme te schrijven.

Choral Flow

On 28 November more than 1,800 voices flowed alongside Het Muziektheater. The 3,000-plus visitors were taken on a musical journey throughout the building, where eleven choirs sang pieces created especially for this evening by Amsterdam composer Bob Zimmerman. One of the choirs was the Amsterdam Stadskoor (Amsterdam City Choir), founded by DNO exclusively for this event. Everyone who was interested in singing could participate, free of charge. The choir grew to a total of 650 members. Alongside the amateur choirs, who were supported by Amsterdam musicians from countries along the Silk Road, a number of singers from the Chorus of De Nederlandse Opera also participated. Additionally, DNO and the Foundation Praemium Erasmianum invited students from the Christian College Buitenveldert to contribute texts about cosmopolitanism.

Vocal Map

With the Vocal Map, DNO mapped out the cultural diversity of the city of Amsterdam by way of video clips contributed by more than 1,400 individuals. Under the slogan 'My Song in Amsterdam', the public was invited to sing a song from their own background, in their own language. Songs from their family or their youth. All the songs, recorded either from a home webcam or at one of the four 'song columns' in Amsterdam, are stored in a databank and can be watched via the website www.zangkaart.nl.

Zangkaart

Met de Zangkaart bracht DNO de stad Amsterdam vocaal in kaart. Onder het motto 'Zing jezelf op de kaart' werd iedereen uitgenodigd een lied in te zingen. Liederden die mensen met zich meedragen, in hun eigen taal of uit hun eigen cultuur. Een lied uit hun familie of jeugd. Alle bijdragen werden op video vastgelegd en deze verzameling is op de website www.zangkaart.nl terug te vinden. Meer dan 1.400 mensen hebben hun lied aan de Zangkaart gegeven, thuis via hun eigen webcam of via de vier zangzuilen die verspreid in Amsterdam stonden.

Zichtbaarheid

Marco Polo in Amsterdam was een communityproject dat niet alleen door een groot opgezette marketingcampagne goed zichtbaar was in Amsterdam. Ook op verschillende plekken in de stad moest duidelijk worden dat DNO voor en met de bewoners van Amsterdam een bijzonder project opzette. Het was belangrijk goede contacten met bewoners, organisaties, partners in Amsterdam te leggen en zo te proberen om een synergie-effect voor het evenement te bereiken. Voor de zichtbaarheid van **Marco Polo in Amsterdam** was het van belang een netwerk op te bouwen van partners en deelnemers die zich met het evenement vereenzelvigen. Marco Polo in Amsterdam bood een uitgelezen kans om media te benaderen waarin DNO tot nu toe niet of nauwelijks aan bod kwam. Voorbeelden zijn huis-aan-huis bladen, stadsdeelkranten, lokale radio- en tv-zenders en tijdschriften en studentenbladen. Ook de landelijke pers schonk veel aandacht aan de projecten van **Marco Polo in Amsterdam**. Bij het creëren van belangstelling voor de verschillende onderdelen werd duidelijk hoe waardevol de promotie door deelnemers was. Bij de deelnemers ontstond een gevoel van trots om deel uit te maken van

Visibility

Marco Polo in Amsterdam was a community project whose visibility in Amsterdam was partly the result of a substantial marketing campaign; additionally the goal was to show, in various locations throughout the city, that DNO initiated a unique project for and with Amsterdam residents. It was important to establish close contact with local residents, organizations and partners, and in doing so achieve a synergy effect. The visibility of **Marco Polo in Amsterdam** depended on the creation of a network of partners and participants who associated themselves actively with the event. **Marco Polo in Amsterdam** offered an excellent opportunity to approach media in which DNO, until now, received little or no coverage. These include free neighbourhood and council-wide newspapers and magazines, local radio and TV stations, and student publications. The national press also devoted considerable space to the various **Marco Polo in Amsterdam** projects. Creating awareness for the different segments of the event underscored the importance of participant-generated publicity. Participants were proud to be a part of the event. Participant and visitor statistics show that DNO achieved its goals for **Marco Polo in Amsterdam**: increased visibility in the city of Amsterdam, active outreach and expansion of the company's audience base.

Website

The site www.marcopoloinamsterdam.nl served as a central information source and gave an excellent overview of the event and its four component projects. The website's creators chose for a broad target group. As a result, the website functioned as a platform for participants, visitors, press and interested audience members alike. Photos and videos were placed on the site during the course of the project, producing a lively and ever-changing website. Indeed, visitor hits showed a steady increase in interest as the project progressed. The statistics developed from an average of 13 unique hits per day in January 2008 to an average of 412 in November 2008. In total, the website recorded some 48,000 unique visitors. After the conclusion of the project a multimedia timeline was added to the site, so that **Marco Polo in Amsterdam** can now be followed in its entirety. The website therefore offers comprehensive documentation of all segments of the event.

het evenement. De deelnemers- en bezoekersaantallen tonen aan dat DNO haar doelen met het project **Marco Polo in Amsterdam** heeft bereikt: meer zichtbaarheid in de stad Amsterdam, vele Amsterdammers actief bereiken en het draagvlak voor het gezelschap vergroten.

Website

De website **www.marcopoloinamsterdam.nl** bundelde alle informatie en gaf een goed overzicht van het hele evenement met de vier verschillende onderdelen. Er werd gekozen voor een brede doelgroepenbadering. De website werd een platform voor zowel deelnemers, bezoekers en pers als voor geïnteresseerd publiek. Gedurende het project werden foto's en video-opnamen op de website geplaatst zodat een groeiende en levendige webpagina ontstond. De bezoekersaantallen van de website vertoonden sinds de start van het project een stijgende lijn. Deze stijging ontwikkelde zich van gemiddeld 13 unieke bezoekers per dag in januari 2008 tot gemiddeld 412 unieke bezoekers per dag in november 2008. In totaal hebben ruim 48.000 unieke bezoekers vanaf januari 2008 de website bezocht. Na afloop werd er op de website een pagina geopend met daarop een multimediale tijdbalk waarop alle uitingen rondom **Marco Polo in Amsterdam** zijn terug te vinden. De website geeft daardoor ook na afloop van het evenement een goede documentatie van alle onderdelen van **Marco Polo in Amsterdam**.

Anthony Heidweiller:

As an organization you can make all sorts of plans beforehand, but only once people really start getting involved does it become robust, beautiful and real.

Long-term partnerships

With **Marco Polo in Amsterdam** DNO established a relationship with a number of partners that will prove valuable in the long term. In particular, the relationship with the Drama School and Conservatory offers potential for the future. Neither institution has participated in a co-operative venture in the past, but both have indicated a desire to do so in the future. Likewise, the small businesses on the Zeedijk have indicated that they would be interested in participating in a similar event again. The relationship with the members of the Stadskoor is important to DNO as a way of reaching new audiences. Contact with schools that worked on the Silk Road project has been taken over by the Education Department of Het Muziektheater. The next projects involving these schools are already being developed.

Marc Chahin:

For the Communications Department, the absolute highlight of 2008 was **Marco Polo in Amsterdam**. This community art project took two years to prepare; the event ran from the spring of 2008 through the end of November. We established exciting contact with new target groups. Most of all, I will never forget the two Sundays of student performances along the Zeedijk.

Klaus Bertisch:

While developing the projects that made up **Marco Polo in Amsterdam** we always sought ways to incorporate the figure of Marco Polo himself. Thanks to consultation with Anthony Heidweiller this goal was met. There was considerable attention for opera as an art form, and the event really got a foothold in the city. It is a concept that is ripe for a reprise, but then from another angle. Essentially you extract information from an opera that can be applied elsewhere. For instance, students participating in the China Town project experimented with finding their own way to express themselves artistically. The role singing plays in our society was a recurring theme in all four segments of **Marco Polo in Amsterdam**. The Silk Road project showed that by extracting just the right ideas from Marco Polo's story you can encourage young people to undertake a voyage of discovery of their own. Given proper information and instruction, youngsters will appreciate the significance of opera as an art form.

Anthony Heidweiller:

Je kunt als organisatie wel allerlei dingen vooraf bedenken, maar pas als mensen zich echt betrokken voelen, dan wordt het sterk, mooi en waarachtig.

Duurzaamheid

DNO heeft met **Marco Polo in Amsterdam** banden opgebouwd met samenwerkingspartners die ook in de toekomst van nut zullen zijn. Met name de relatie met Theaterschool en Conservatorium biedt kansen voor de toekomst. Ook de winkeliers op de Zeedijk gaven aan dat ze in de toekomst graag opnieuw aan een dergelijk evenement meewerken. De relatie met de leden van het Stads-koor is voor DNO belangrijk om hen als eventueel nieuw publiek te benaderen. Het contact met de scholen die aan Zijderoute mee hebben gewerkt is overgenomen door de afdeling Educatie van Het Muziektheater. De volgende projecten met deze scholen zijn reeds in ontwikkeling.

Marc Chahin:

Het absolute hoogtepunt van 2008 was voor de hele afdeling communicatie natuurlijk het evenement **Marco Polo in Amsterdam**. Bijna twee jaar lang werkten we aan de voorbereidingen voor dit community art project dat van het voorjaar tot en met november 2008 duurde. We hebben spannende ontmoetingen gehad met nieuwe doelgroepen en met name de twee zondagen met studentenvoorstellingen op de Zeedijk zal ik nooit vergeten.

Klaus Bertisch:

Bij de ontwikkeling van de projecten van **Marco Polo in Amsterdam** is altijd gekeken hoe de figuur Marco Polo daarin terug kon komen. Dat is dankzij het overleg met Anthony Heidweiller goed gelukt. Er is veel aandacht gekomen voor de kunstvorm opera en het evenement leefde echt in de stad. Het is dan ook voor herhaling vatbaar, maar wel met een andere insteek. Het gaat erom dat je uit een opera informatie haalt die je anders kunt verwerken. Studenten die aan het project Zeedijk deelnamen, zochten bijvoorbeeld naar een eigen manier om een kunstuiting te maken. De vraag welke rol zingen in onze maatschappij speelt, keerde terug in alle projecten. Uit het project Zijderoute bleek dat je door de juiste ideeën uit het verhaal van Marco Polo te halen, jongeren ertoe kunt bewegen op ontdekkingsreis te gaan. Als jongeren goed worden begeleid, krijgt de kunstvorm opera ook voor hen betekenis.

Marco Polo in Amsterdam werd mede mogelijk gemaakt door:
Marco Polo in Amsterdam was made possible in part by:

Marco Polo in Amsterdam in the media

Sing city

Marco Polo and Tan Dun have a few things in common. Marco Polo, the 13th-century explorer, added sensational flourishes to his accounts of taking the Silk Road to China. Like him, Chinese composer Tan Dun is flamboyant and international, leading the way in contemporary classical music with crossover adventures. This month Tan Dun sets up camp at De Nederlandse Opera (DNO) for the Dutch premiere of his acclaimed 1996 opera **Marco Polo** at Het Muziektheater, to be accompanied by a series of public events organized under the umbrella of **Marco Polo in Amsterdam**. These include mass choral works, a travelling bus and even some traditional Dutch songs. [...] While admitting that nobody today knows who the real Marco Polo was, Heidweiller emphasises the traveller's talent for 'discovering other cultures, other worlds'. This certainly applies to the **Zangkaart** or **Vocal Map**, one of the **Marco Polo in Amsterdam** projects, which aims to showcase the diversity of Amsterdam's people and songs. *Time Out Amsterdam* (november 2008)

Marco Polo in Amsterdam in de media

'Iedereen kan en moet zingen'

Het project **Zeedijk** maakt onderdeel uit van **Marco Polo in Amsterdam**, het eerste volwaardige 'community'-project van De Nederlandse Opera. In Groot-Brittannië bestaat een traditie in dergelijke initiatieven, die een brede afspiegeling van de stad bij kunst willen betrekken. Maar voor Nederland zijn de vier projecten die worden gevat onder de noemer **Marco Polo in Amsterdam** nieuw en, zeker in grootschaligheid, uniek. Het project **Zijderoute** liet pubers van elf scholen muziek maken onder leiding van musici uit allerlei culturen. Aan de **Koorstroom** doen tien Amsterdamse amateurkoren mee én het nieuwe, 850 koppige Stadschoor [...] 'In het Stadschoor zingen ook mensen mee die geen bladmuziek lezen', zegt leider/coördinator Anthony Heidweiller. 'Ik vind dat mooi – zoals ik het ook mooi vond om te zien hoe de puberale scepsis van de scholieren in het **Zijderoute**-project door de authentieke passie van de musici werd *overruled*. Het omschreven doel van **Marco Polo in Amsterdam** is dat een afspiegeling van Amsterdam door zelf zingen kennismaat met De Nederlandse Opera. Ik zie het nog breder. Ik wil laten zien dat zingen van, voor iedereen is.'
NRC Handelsblad (27 oktober 2008)

De kiem ligt in Tan Duns opera **Marco Polo** (1966), die vorige week in Het Muziektheater zijn geënceneerde Nederlandse première kreeg. De operadirectie verzocht Heidweiller om ideeën te formuleren voor een programma eromheen. Hij kwam op de propfen met mini-opera's, een koormanifestatie, een Zijderoute-project en Zangzuilen. De man die zijn naam vestigde met het Utrechtse Yo!Opera Festival had één antwoord niet verwacht: doe ze maar allemaal. [...] Zingen is natuurlijk de essentie van opera, zegt hij. Maar zingen kan ook dienen als bindmiddel tussen culturen. [...] Heidweiller: '**Marco Polo in Amsterdam** kun je niet afdoen als een goedkoop multiculti-project. Het gaat over het mooiste wat er is, al eeuwenlang: de verrijking door diversiteit en kosmopolitisme.'
de Volkskrant (13 november 2008)

Productions and attendance

Statistical Overview

	Policy Plan	2008	2007
Number of Performances			
In Het Muziektheater	88	90	92
Elsewhere in the Netherlands	12	12	13
Abroad		1	4
Total	100	103	109
Attendance			
In Het Muziektheater		135,561	140,790
Elsewhere		15,189	7,074
Total		150,750	147,864
Number of productions			
In Het Muziektheater	10	11	10
Elsewhere in the Netherlands	2	2	2
Abroad			1
Total	12	13	13
Capacity percentage			
In Het Muziektheater		97%	96%
Elsewhere		100%	92%

Marco Polo in Amsterdam

participants	2,250
visitors	over 15,000

Producties en bezoekers

Prestatieoverzicht

	beleidsplan	2008	2007
Aantal Voorstellingen			
In Het Muziektheater	88	90	92
Elders in Nederland	12	12	13
Buitenland		1	4
Totaal	100	103	109
Aantal bezoekers			
In Het Muziektheater		135.561	140.790
Elders		15.189	7.074
Totaal		150.750	147.864
Aantal producties			
In Het Muziektheater	10	11	10
Elders in Nederland	2	2	2
Buitenland			1
Totaal	12	13	13
Bezettingspercentage			
In Het Muziektheater		97%	96%
Elders		100%	92%
Marco Polo in Amsterdam			
deelnemers		2.250	
bezoekers		ruim 15.000	

Financial policy

DNO's continued efforts to offer sophisticated and innovative artistic programming to as large an audience as possible at reasonable ticket prices, while at the same time maintaining healthy business operations, has once again succeeded in the year of return.

Costs, thanks to stringent budgetary control and competitive negotiating, remained well within budget. Self-generated revenue was higher than expected, due to advantageous interest rates and the hire of sets and costumes to opera houses abroad.

Extra financial resources for the large-scale community art project **Marco Polo in Amsterdam** were successfully raised via funds, private donors and partners, covering approximately two-thirds of the costs for this project. DNO's contribution accordingly conformed to the budget.

The extra expenses and revenues resulting from the unbudgeted DNO performance of **Saint François d'Assise** at the BBC Proms were equal.

The surplus operating balance will be applied over the coming years to productions, the intensification of marketing activities and the renovation of the Decorcentrum.

The Statement of Requirements for the Decorcentrum was finalized in 2008, and financing possibilities were examined. The renovation will begin in 2009 and proceed in phases until its projected completion in 2011. It is our intention to continue producing sets during the renovation.

DNO's deep-rooted place in society and the current economic developments compelled the organization to develop a plan during the year of return to increase its profits from sources other than ticket sales.

Het voortdurende streven van DNO om een geavanceerd en inventief artistiek aanbod te bieden aan een zo groot mogelijk publiek tegen redelijke toegangsprijzen onder gelijktijdige handhaving van een gezonde bedrijfsvoering, is in het verslagjaar wederom geslaagd.

De kosten zijn door stringent budgetbeheer en scherpe onderhandelingen ruim binnen budget gebleven. De eigen inkomsten waren door een gunstig renteklimaat en verhuur van decors en kostuums aan het buitenland hoger dan begroot.

Voor het grootschalige cultuurevenement **Marco Polo in Amsterdam** zijn met succes extra middelen geworven bij fondsen, particulieren en partners. Ongeveer tweederde van de kosten kon daarmee worden gedekt en de bijdrage van DNO was conform de begroting.

De extra uitgaven en de inkomsten voor het niet begrote optreden van DNO met **Saint François d'Assise** tijdens de BBC Proms waren gelijk.

Het positieve exploitatiesaldo zal in de komende jaren besteed worden aan producties, intensivering van de marketing-inspanningen en de renovatie van het Decorcentrum.

In 2008 is het Programma van Eisen voor het Decorcentrum voltooid en zijn de financieringsmogelijkheden onderzocht. Het is de bedoeling in 2009 te beginnen met de renovatie, die in fasen tot in 2011 zal duren, zodat de decors ook tijdens de renovatie geproduceerd kunnen worden.

In het verslagjaar is gewerkt aan een plan van aanpak om de eigen inkomsten uit andere bronnen dan recettes te verhogen. De verankering van DNO in de maatschappij en de economische ontwikkeling nopen hiertoe.

Balans per 31 december 2008 (na resultaatbestemming)

In duizenden euro's

	31 december 2008	31 december 2007
Activa		
Materiële vaste activa:		
Gebouw	443	665
Inventaris	128	145
Vaste activa	571	810
Vorraden	1.768	915
Vorderingen	1.471	1.240
Liquide middelen	15.795	14.965
Vlottende activa	19.034	17.120
Totale activa	19.605	17.930

	31 december 2008	31 december 2007
Passiva		
Algemene reserve	1.011	1.011
Risicoreserve	2.000	2.000
Overige bestemmingsreserves	5.148	4.931
Bestemmingsfonds OCenW	3.899	3.552
Eigen vermogen	12.058	11.494
Voorzieningen	345	286
Kortlopende schulden	7.202	6.150
Totale passiva	19.605	17.930

De jaarrekening is gecontroleerd door PricewaterhouseCoopers Accountant N.V.

Functionele exploitatierekening

In duizenden euro's

	begroting 2008	rekening 2008	rekening 2007
Baten			
1 Directe opbrengsten:			
Publieksinkomsten	8.729	8.950	8.445
Overige inkomsten	150	1.291	737
2 Indirecte opbrengsten	100	186	170
Totale Opbrengsten	8.979	10.427	9.352
3 Subsidie OCenW Cultuurnota	24.087	24.291	23.486
Totale baten	33.066	34.718	32.838
	begroting 2008	rekening 2008	rekening 2007
Lasten			
4 Beheerlasten personeel	1.677	1.737	1.573
5 Beheerlasten materieel	1.594	1.861	1.714
Totale Beheerlasten	3.271	3.598	3.287
6 Activiteitenlasten personeel	26.228	25.557	23.961
7 Activiteitenlasten materieel	4.594	5.756	3.933
Totale Activiteitenlasten	30.822	31.313	27.894
Totale lasten	34.093	34.911	31.181
Saldo uit gewone bedrijfsvoering	-1.027	-193	1.657
8 Saldo rentebaten/- lasten	300	757	532
Exploitatieresultaat	-727	564	2.189

Balance as of 31 December 2008 (after appropriation of profits)

In thousands of Euros

	31 December 2008	31 December 2007
Assets		
Tangible fixed assets:		
Premises	443	665
Equipment	128	145
Fixed assets	571	810
Stocks	1,768	915
Accounts receivable	1,471	1,240
Liquid assets	15,795	14,965
Floating assets	19,034	17,120
Total assets	19,605	17,930

	31 December 2008	31 December 2007
Liabilities		
General reserve	1,011	1,011
Contingency reserve	2,000	2,000
Additional special purpose reserve	5,148	4,931
Special purpose fund OC&W	3,899	3,552
Equity	12,058	11,494
Provisions	345	286
Short-term debts	7,202	6,150
Total liabilities	19,605	17,930

The annual report and accounts have been verified by PricewaterhouseCoopers Accountant N.V.

Functional income and expenditure account

In thousands of Euros

	budget 2008	account 2008	account 2007
Income			
1 Direct revenue:			
Ticket sales	8,729	8,950	8,445
Other income	150	1,291	737
2 Indirect revenue	100	186	170
Total revenue	8,979	10,427	9,352
3 Subsidy Culture budget OC&W	24,087	24,291	23,486
Total income	33,066	34,718	32,838
	budget 2008	account 2008	account 2007
Expenditures			
4 General costs: personnel	1,677	1,737	1,573
5 General costs: non-staff expenditure	1,594	1,861	1,714
Total general costs	3,271	3,598	3,287
6 Activity costs: personnel	26,228	25,557	23,961
7 Activity costs: non-staff expenditure	4,594	5,756	3,933
Total activity costs	30,822	31,313	27,894
Total expenditures	34,093	34,911	31,181
Balance from normal operations	-1,027	-193	1,657
8 Balance of interest income/ -expenditures	300	757	532
Result	-727	564	2,189

Tableau de la troupe (op 1 april/as of 1 April 2009)

Stichting De Nederlandse Opera/De Nederlandse Opera Foundation

Raad van toezicht

Supervisory Board

Antony Burgmans
voorzitter/chairman

Victor Halberstadt

Joanne Kellermann

Ing Yoe Tan

Directie

Management

Pierre Audi
artistiek directeur
artistic director

Truze M. Lodder

zakelijk directeur
managing director

Artistieke Zaken

Artistic affairs

Hein Mulders
hoofd/head

Planning

Planning

Liesbeth Kruyt
hoofd/head

Dramaturgie

Dramaturgy
Klaus Bertisch

Muziekbibliotheek

Music library
Ed Versteeg
hoofd/head

Communicatie

Communications department
Marc N. Chahin
hoofd/head

Koor

Chorus

Martin Wright
artistiek leider/artistic leader

Jannie Fransman

zakelijk leider/chorus manager

Stichting Het Muziektheater/Het Muziektheater Foundation

Raad van toezicht

Supervisory Board

Antony Burgmans
voorzitter/chairman

Victor Halberstadt

Wim Kok

Bernadette Langius

Directie Het Muziektheater

Management Het Muziektheater

Truze M. Lodder
voorzitter/chairman

Pierre Audi

Ted Brandsen

Stijn Schoonderwoerd

Adjunct-directie

Adjunct directors

Pieter Hofman
directeur Gastprogrammering
director of Guest Programming

Frans Huneker

technisch directeur
technical director

Productie- en voorstellingsleiding

Production and stage management
Dein Schmidt
hoofd/head

Centrale afdeling financiën

Central financial department
Sandra Post
hoofd/head

Fred Spaans
controlling

Personeel en organisatie

Human resources
Huib Meijer
hoofd/head

Ondernemingsraad

Works council
Merel van Tongeren
voorzitter/chairman

Technische Organisatie/Technical Organization Muziektheater

Frans Huneker
directeur/director

Decorcentrum
Set workshop

Rolf Hauser
hoofd/head

Albert Verschoor
artistiek supervisor/artistic supervisor

Onderhoud theatertechniek
Technical maintenance

Dirk Bakker
hoofd/head

Toneeldienst
Stage services

Hugo van Uum
hoofd/head

Fred Hendriks
adjunct-hoofd/deputy head

Belichtingsdienst
Lighting department

Hugo van Uum
hoofd/head

Peter Huijgen
adjunct-hoofd/deputy head

AVC-dienst
Audio, video communications department

Hans-Willem de Haan
hoofd/head

Rekwisietendienst
Props department

Fernando Ferreira
Erik de Haan
hoofden/heads

Kostuums/Kap en grime Costumes/Wigs and make-up

Robby Duiveman
directeur/director

Kostuumafdeling Opera
Costume department Opera

Hildegard Jöris
coördinator kostuumproductie
supervisor costume production

Kap- en grimeafdeling
Wig and make-up department

Alexander Kinds
hoofd/head

Theaterorganisatie/Theater Organization Muziektheater

Marion Cornelissen
directeur/director

Educatieve dienst
Education department

Margriet Prinssen
hoofd/head

Publieksbegeleiding en Horeca
Front of house and catering

Bas Schotsman
hoofd/head

Verkoop
Sales

Mattijn Hallers
hoofd/head

Facilitaire dienst en automatisering
Facilities management department & ICT department

Yvette Quaadvlieg
hoofd/head

Receptie
Reception

Harry Rooker
hoofd/head

Colofon/Colophon

Uitgave/A publication of

De Nederlandse Opera

Artistiek directeur

Artistic director

Pierre Audi

Zakelijk directeur

Managing director

Truze M. Lodder

Hoofredactie/Editors-in-chief

Marc N. Chahin

Tanja Mlaker

Tekstredactie/Text editor

Frits Vliegenthart

Redactionele bijdragen/Contributors

Michiel Jongejan

Tanja Mlaker

Lena Vizy

Frits Vliegenthart

Engelse vertalingen

English translations

Jonathan Reeder

Grafisch ontwerp en opmaak

Graphic design and layout

Lex Reitsma

mmv Bas van Vuurde

Fotografie en beeld

Photography and illustrations

Clärchen & Matthias Baus: p. 15, 20, 22, 24, 25, 68,
70, 72, 78, 80, 82

Hans van den Bogaard: p. 36, 38, 48, 50, 62, 64, 66,
67, 84, 86, 89, 91, 92, 93, 94, 95

Marco Borggreve: p. 34 (top), 35, 74, 76

Felix Broede/DG: p. 40, 42

Anna Kooij: p. 90

Lex Reitsma: p. 88, 97

Monika Rittershaus: p. 12, 26, 28, 30, 31, 44, 46

Bernd Uhlig: p. 32, 34 (below)

Ruth Walz: cover, p. 11, 52, 54, 56, 58, 60/61

Druk/Printing

drukkerij Mart.Spruijt bv

Binden/Binding

Meeuwis Boekbinders, Amsterdam

Oplage/Circulation

1000 exemplaren/copies

De NEDER
LANDSE
OPERA

www.dno.nl

